

ՏԵՂԵԿԱՆՔ

2024 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԿԻՍԱՍՅԱԿՈՒՄ
ՀՀ ԶԻՆՎԱԾ ՈՒԺԵՐՈՒՄ
ՄԱՀԱՑՈՒԹՅԱՆ ԴԵՊՔԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ՎԱՆԱԳՈՐ 2024

Հեղինակներ՝ Նազելի Մովսեսյան
Անուշ Պետրոսյան
Խմբագիր՝ Արթուր Սաքունց

Սույն տեղեկանքի թողարկումը հնարավոր է դարձել Ժողովրդավարության զարգացման հիմնադրամի (DDF) և Ժողովրդավարության աջակցության ազգային ֆոնդի (NED) օժանդակության շնորհիվ:

Տեղեկանքում տեղ գտած տեսակետները և վերլուծությունները արտահայտում են հեղինակների կարծիքը և կարող են չհամընկնել Ժողովրդավարության զարգացման հիմնադրամի և Ժողովրդավարության ազգային հիմնադրամի տեսակետների և դիրքորոշումների հետ:

ԱՄՓՈՓ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

ՀՔԱ Վանաձորի գրասենյակը (այսուհետ՝ նաև Կազմակերպություն) ներկայացնում է 2024 թվականի առաջին կիսամյակում Հայաստանի Հանրապետության (ՀՀ) զինված ուժերում զինձառայողների մահվան դեպքերի վերաբերյալ տվյալները, որոնք Կազմակերպությունը հավաքագրվել է զանգվածային լրատվամիջոցներով և պաշտոնական աղբյուրներով տարածված տեղեկությունների, ինչպես նաև Կազմակերպության կողմից պաշտոնական կառույցներին (ՀՀ պաշտպանության նախարարություն, ՀՀ գլխավոր դատախազություն, ՀՀ քննչական կոմիտե) ուղղված տեղեկատվության հարցումների պատասխանների, զինձառայողների հարազատների տեղեկությունների հիման վրա:

ՄԱՀՎԱՆ ԴԵՊՔԵՐԻ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Կազմակերպության կողմից ամփոփած տեղեկությունների համաձայն՝ 2024 թ. առաջին կիսամյակում ՀՀ զինված ուժերում գրանցվել է 27 զինձառայողի մահվան դեպք:

Մահվան 27 դեպքերի պատճառներն են.

- 9 ավտովթար,
- 4 հրադադարի ռեժիմի խախտում,
- 4 առողջական խնդիրներ,
- 4 ինքնասպանություն կամ ինքնասպանության հասցնել,
- 3 սպանություն,
- 2 դժբախտ պատահար,
- 1 հրդեհ:

Համեմատության համար նշենք, որ 2023 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում գրանցվել է զինված ուժերում մահացության 52 դեպք (42-ը ՀՀ զինված ուժերում, 10-ը՝ ԱՀ/ԼՂ):

Անհրաժեշտ է ընդգծել, որ եթե մինչ 2010 - 2023 թվականները զինձառայողների մահացության դեպքերի ուսումնասիրությունն ընդգրկում էր ՀՀ և ԱՀ/ԼՂ զինված ուժերը,

ապա 2024 թվականից սկսած մահացության դեպքերի ուսումնասիրությունն ընդգրկում է միայն Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերը, քանի որ 2023 թ. սեպտեմբերի 19-ին ԱՀ/ԼՂ վրա Ադրբեջանի ազրեսիայի հետևանքով Արցախի հայ բնակչության բռնի տեղահանման արդյունքում լուծարվեց նաև ԱՀ/ԼՂ պաշտպանության բանակը:

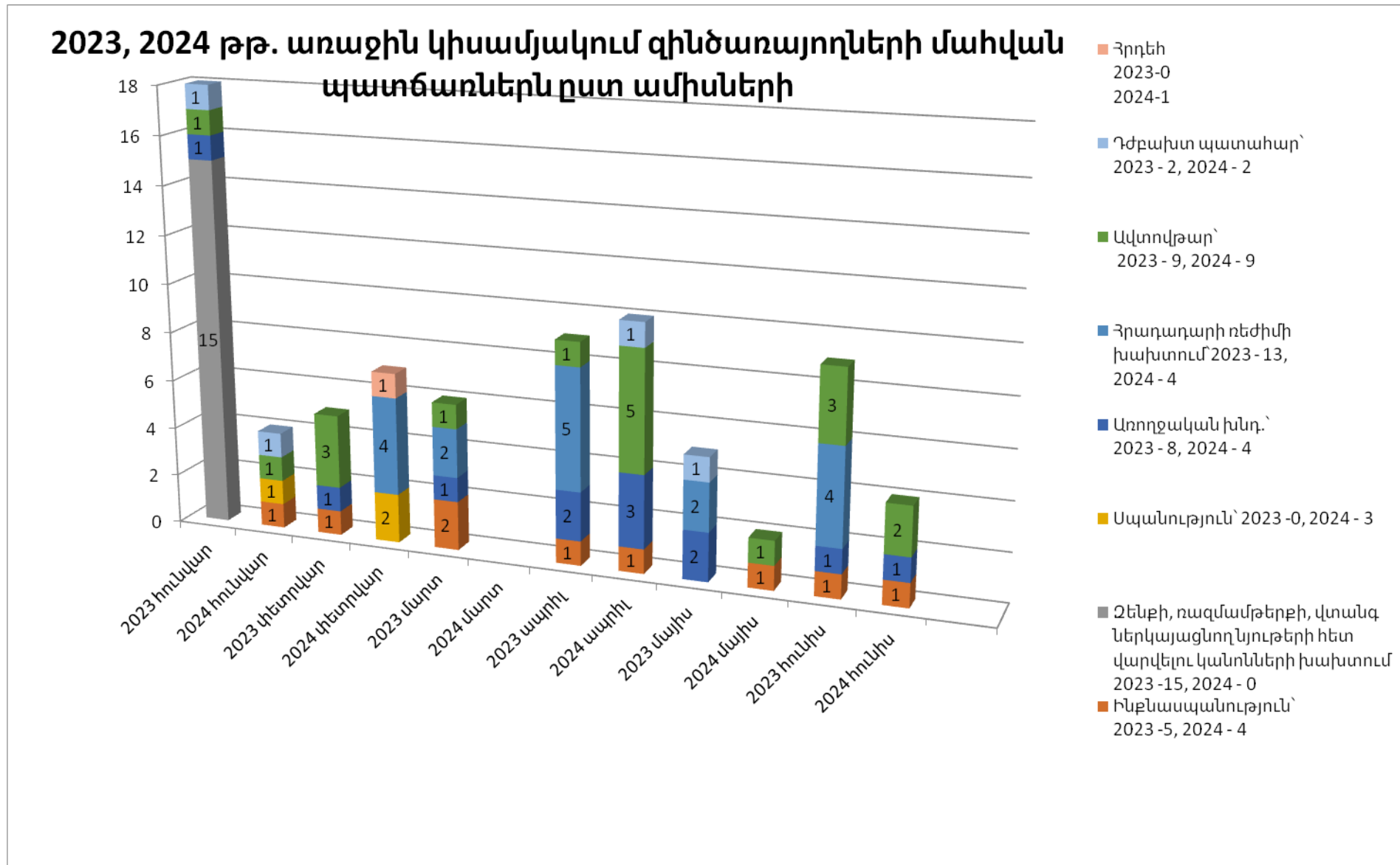
Համեմատելով 2024 թ. առաջին կիսամյակում արձանագրված զինձառայողների մահացության դեպքերը և դրանց պատճառները նախորդ տարվա՝ 2023 թ. նույն ժամամասնակահատվածի հետ, նշենք, որ դրանք նվազել են 48%-ով:

2023 թվականի առաջին կիսամյակում ՀՀ զինված ուժերում մահվան **52 դեպքերի պատճառներն են.**

- 15-ը՝ զենքի, ռազմամթերքի, վտանգ ներկայացնող նյութերի հետ վարվելու կանոնների խախտում,
- 13-ը՝ հրադադարի ռեժիմի խախտում,
- 9-ը՝ ավտովթար,
- 8-ը՝ առողջական խնդիրներ,
- 5-ը՝ ինքնասպանություն կամ ինքնասպանության հասցնել,
- 2-ը՝ դժբախտ պատահար:

Գծապատկեր 1-ում ներկայացված է 2024 թվականի առաջին կիսամյակում ՀՀ և 2023 թվականի առաջին կիսամյակում ՀՀ և ԱՀ/ԼՂ զինված ուժերում մահացած զինձառայողների թիվն ըստ պատճառների և ամիսների:

Գծապատկեր 1. ՀՀ և ԱՀ/ԼՂ զինված ուժերում 2023 և 2024 թթ. զինծառայողների մահացության դեպքերի թիվն ըստ պատճառների և ամիսների

Ինչպես երևում է գծապատկերից, 2023 թ. դիտարկվող ժամանակահատվածի համեմատ 2024 թ. մարտական պայմաններում՝ հրադադարի ռեժիմի խախտման հետևանքով մահացությունների թիվը նվազել է 69 %-ով (13 և 4 դեպք համապատասխանաբար):

2024 թ առաջին կիսամյակում ինքնասպանության և սպանության հետևանքով մահացության դեպքերի թիվն աճել է: 2023 թ. Նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ժամանակահատվածում արձանագրվել է 7 դեպք (ինքնասպանություն՝ 4, սպանություն 3), որը կազմում է մահացության դեպքերի ընդհանուր թվի 26 %-ը: Իսկ 2023 թվականի առաջին կիսամյակում գրանցվել է 5 դեպք՝ բոլորը ինքնասպանության հետևանքով, որը կազմում է մահացության ընդհանուր թվի շուրջ 10 %-ը:

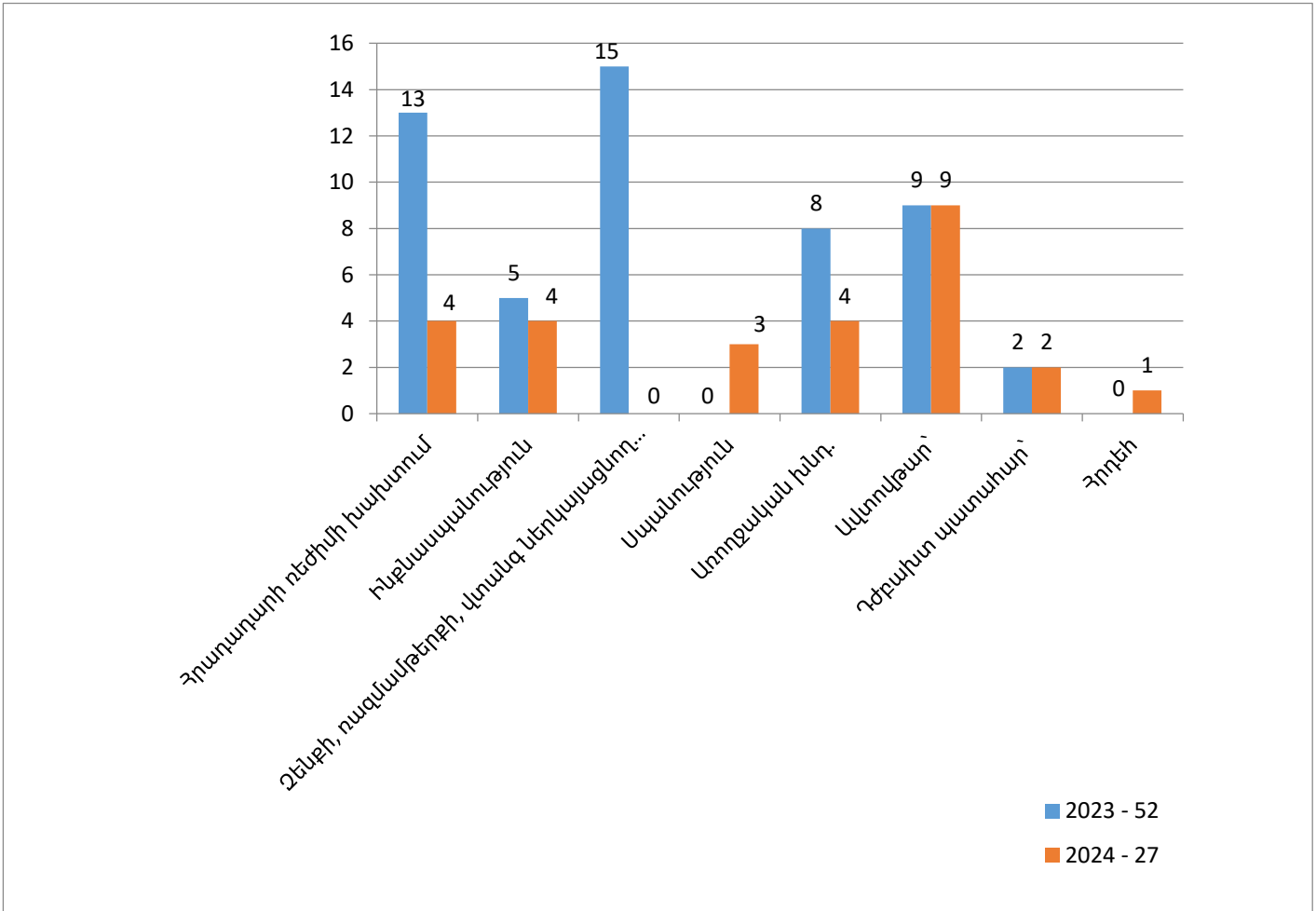
2023 և 2024 թվականների առաջին կիսամյակում արձանագրվել է ավտովթարի հետևանքով մահվան 9-ական դեպք: Ընդ որում, 2023 թվականին 2 զինձառայողի մահվան դեպքում վերջիններս գտնվել են ՊՆ մեքենայում, իսկ 7-ը՝ քաղաքացիական, մինչդեռ 2024 թվականին ավտովթարի հետևանքով մահացած 9 զինձառայողներից 5-ն են գտնվել ՊՆ մեքենայում, իսկ 4-ը՝ քաղաքացիական:

Միայն ՊՆ մեքենայով ավտովթարից մահացած զինձառայողների թիվն անհամեմատ աճել է 2023 թ առաջին կիսամյակի համեմատ՝ ավելի քան կրկնակի անգամ:

Միևնույն ժամանակ անհրաժեշտ է քննության առարկա դարձնել նաև այն հարցը, թե արդյոք զինձառայողները քաղաքացիական մեքենայով իրականացնում են ձառայողական անհրաժեշտությունից բխող գործառույթներ, թե ոչ:

Ստորև՝ գծապատկեր 2-ում, ներկայացված են 2023 և 2024 թթ. առաջին կիսամյակներում ՀՀ զինված ուժերում մահացության դեպքերն ըստ պատճառների:

Գծապատկեր 2. 2023 և 2024 թթ. առաջին կիսամյակում ՀՀ զինված ուժերում մահացության դեպքերն ըստ պատճառների

2024 թ. առաջին կիսամյակում արձանագրված մահացության դեպքերից 15 %-ը տեղի են ունեցել հրադադարի ռեժիմի խախտման հետևանքով, իսկ 85 %-ը՝ ոչ մարտական պայմաններում, մասնավորապես՝

- 33 %-ը՝ ավտովթարի,
- 15 %-ը՝ առողջական խնդիրների,
- 15 %-ը՝ ինքնասպանության կամ ինքնասպանության հասցնելու,
- 11 %-ը՝ սպանության,
- 7 %-ը՝ դժբախտ պատահարի,
- 4 %-ը հրդեհի հետևանքով:

Հրադադարի ռեժիմի խախտման հետևանքով մահվան դեպքեր

Ինչպես արդեն նշեցինք, հրադադարի ռեժիմի խախտման հետևանքով զինձառայողների մահվան դեպքերը 2024 թվականի առաջին կիսամյակում 2023 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ նվազել է 69 %-ով: Այս տարվա առաջին կիսամյակում հրադադարի խախտման հետևանքով արձանագրված մահվան 4 դեպքերը տեղի են ունեցել փետրվարի 13-ին, 4-ն էլ եղել են մարտական հերթափոխ իրականացնող ԵԿՄ անդամներ: Մինչ այդ՝ փետրվարի 12-ին ադրբեջանական կողմը տեղեկություններ էր տարածել, իբր հայկական կողմը խախտել է հրադադարի պահպանման ռեժիմը, իսկ փետրվարի 13-ին ՊՆ-ն հաղորդագրություն տարածեց, որ ժամը 05:30-ից սկսած, Ադրբեջանի ԶՈւ ստորաբաժանումները հրաձգային զենքերից կրակ են բացել Ներքին Հանդի հատվածում տեղակայված հայկական դիրքերի ուղղությամբ, ինչի հետևանքով հայկական կողմն ունի 4 զոհ և 1 վիրավոր:

Հիշեցնենք նաև, որ ադրբեջանական կողմը հաճախ է նման վարքագիծ դրսևորում՝ իրականությանը չհամապատասխանող տեղեկություններ տարածելով և հայտարարելով՝ իբր հայկական կողմը խախտել է հրադադարի ռեժիմը, և որ ադրբեջանական կողմը «պատասխան» գործողություններ է ձեռնարկել: ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը 2024թ. հուլիսի 28-ին տարածեց հաղորդագրություն այն մասին, որ Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարության տարածած հաղորդագրությունը, թե իբր հուլիսի 28-ին՝ ժամը 17:40-ի սահմաններում, ՀՀ ԶՈւ-ին պատկանող կվադրոկոպտերը հետախուզական թռիչքներ է իրականացրել սահմանագոտու հարավարևելյան հատվածում, չի համապատասխանում իրականությանը¹, նույնաբովանդակ հայտարարություններ են տարածվել նաև հուլիսի 21-ին²:

Ինքնասպանության (ինքնասպանության հասցնելու) և սպանության հետևանքով մահվան դեպքեր

2024 թվականի առաջին կիսամյակում արձանագրվել է ինքնասպանության և սպանության 7 դեպք (4 ինքնասպանություն, 3 սպանություն):

Ինքնասպանություն որակված բոլոր 4 դեպքերում մահացածները պահմանագրային զինձառայողներ են:

¹ <https://www.mil.am/hy/news/12312>

² <https://www.mil.am/hy/news/12305>

Սպանություն որակված 3 դեպքերի հետևանքով մահացել է 1 սպա, 1 ԵԿՄ անդամ և 1 ժամկետային զինծառայող: Դեպքերի մասին առավել մանրամասն տեղեկությունը՝ հավելված 2-ում:

Ինքնասպանություն որակված 4 դեպքից 3-ը համարվել են զինվորական ծառայության հետ կապված, մյուս 1 դեպքը՝ չկապված:

Սպանություն որակված 3 դեպքերն էլ համարվել են զինվորական ծառայության հետ կապված:

Ամփոփելով՝ նկատենք, որ եթե 2023 թ. առաջին կիսամյակում ինքնասպանության հետևանքով մահացած 5 զինծառայողներից 3-ը՝ ժամկետային զինծառայողներ էին, ապա 2024 թվականի առաջին կիսամյակում ինքնասպանություն գործողները պայմանագրային զինծառայողներ են, այդ թվում՝ ԵԿՄ անդամ:

Ինչպես բազմիցս անդրադարձել ենք զեկույցներում և տեղեկանքներում³, ՀՀ զինված ուժերում սպանության և ինքնասպանության դեպքերի շարունակական առկայությունը փաստում է զինված ուժերում դեռևս առկա ոչ կանոնադրական հարաբերությունների մասին:

2023 թվականին ՀՀ կառավարության հնգամյա (2021-2026 թթ.) ծրագրով նախատեսված զինված ուժերի բարեփոխումների գնահատման վերաբերյալ 2021, 2022 և 2023 թվականներին ՀՔԱ Վանաձորի գրասենյակի հրապարակած տեղեկանքներում⁴ անդրադարձել ենք զինված ուժերում դեռևս 2013 թվականից ներդրված սպա-հոգեբանների կարևորությանը: Սպա-հոգեբանը ի թիվս այլ գործառույթների պետք է մասնակցի ստորաբաժանումների և առանձին զինծառայողների հոգեբանական պատրաստության գործընթացին, զինծառայողների շրջանում իրականացնի հոգեբանական աջակցման աշխատանքներ, պետք է կատարի ուսումնասիրություններ ստորաբաժանումներում տեղի ունեցող սոցիալ-հոգեբանական գործընթացների և առանձին զինծառայողների վարքի կանխատեսումների վերաբերյալ: Ցավոք, այս ինստիտուտը դեռևս արդյունավետ չի գործում, ինչի մասին են վկայում զինված ուժերում քրեական հանցագործությունների առկայությունը, ինքնասպանությունների կամ

³ <https://hcav.am/army-report-2023/>
<https://hcav.am/hcav-am-23-01-2023-death-cases/>
⁴ <https://hcav.am/zekuyc-pn-30-11-2021/>
<https://hcav.am/military-reforms-21/>
<https://hcav.am/armyrep05-07-2023/>

ինքնասպանության հասցնելու դեպքերը և ոչ կանոնադրային հարաբերությունների փաստերի մասին տեղեկությունները:

Չնայած ՀՀ ՊՆ այն պնդմանը, որ ոչ կանոնադրային փոխհարաբերությունների դեպքերի առնչությամբ անցկացվել են ծառայողական քննություններ դեպքի հանգամանքները, դրանց առաջացմանը նպաստող գործոնները, ծառայության կազմակերպման ու իրականացման գործընթացներում տեղ գտած թերություններն ու բացթողումները պարզելու համար, սակայն դեռևս չենք կարող հստակ եզակացություն կատարել զինված ուժերում ինքնասպանության և սպանության հետևանքով մահվան դեպքերի կանխման վրա այդ ծառայողական քննությունների ազդեցության մասին:

Առողջական խնդիրների հետևանքով մահվան դեպքեր

2024 թ. առաջին կիսամյակում առողջական խնդիրների հետևանքով մահացած 4 զինծառայողներից 3-ի (1 պայմանագրային զինծառայողի, 1 ժամկետայինի, 1 ԵԿՄ անդամի) մահվան դեպքը ՀՀ զինվորական կենտրոնական դատախազության կողմից համարվել է ծառայության հետ կապված: Մյուս 1 դեպքը, որի հետևանքով մահացել է պայմանագրային զինծառայող, համարվել է զինվորական ծառայության հետ չկապված:

Ժամկետային զինծառայողի մահվան դեպքը տեղի է ունեցել Սյունիքի մարզի գործառնաբերից մեկում: Ըստ ՀՀ Քննչական կոմիտեի՝ հաղորդումը Սիսիանի ռազմական ոստիկանությունն է ստացել: Պարզվել է, որ գործառնաբերում շարքում կանգնած ժամանակ, Դավիթ Ներսիսյանի մոտ ժամը 9:40-ի սահմաններում նկատվել է ինքնազգացողության հանկարծակի վատացում և գիտակցության կորուստ: Նա շտապ տեղափոխվել է զինվորական հոսպիտալ, որտեղ ժամը 10:00-ի սահմաններում արձանագրվել է նրա կենսաբանական մահը⁵:

Կազմակերպությունը տարիներ շարունակ տրամադրում է անվճար խորհրդատվություն գորակոչային տարիքի անձանց, ովքեր գորակոչի շրջանակներում բախվում են առողջական վիճակի ոչ համալիր և թերի հետազոտությունների իրականացման, իրական առողջական վիճակին չհամապատասխանող ախտորոշումների տրամադրման և այլ խնդիրների: Նման դեպքերը փաստում են, թե

⁵ <https://www.investigative.am/news/parzvoum-en-zincarayogh-davit-nersisyani-mahvan-hangamanqneri-naxadzernvel-e-greakan-varouyt>

որքան անդառնալի հետևանքներ կարող է ունենալ թերի հետազոտությունների հիման վրա զինվորական ծառայությանը գորակոչիկների պիտանիության որոշումը:

Բացի այդ, «ՀՀ զինված ուժերի ներքին ծառայության կանոնադիրքը հաստատելու մասին» ՀՀ օրենքը սահմանում է զինծառայողների սանիտարահիգիենիկ և հակահամաճարակային միջոցառումները, բուժկանխարգելիչ միջոցառումները, մասնավորապես՝ օրենքի հոդված 344-ը սահմանում է, որ զինծառայողների առողջական վիճակի բժշկական հսկողությունն իրականացվում է հետևյալ ուղիներով՝

- անձնակազմի ամենօրյա հսկողություն մարտական նախապատրաստության ընթացքում և կենցաղում,
- զինծառայողների բուժզննում,
- զինծառայողների խորացված և հսկիչ-բժշկական քննություն, պլանային բուժզննումներ:

Զինված ուժերում առողջական խնդիրների պատճառով զինծառայողների մահացության դեպքերը վկայում են այն մասին, որ զինծառայության ընթացքում կամ պատշաճ որակով չեն իրականացվում պլանային բժշկական զննությունները կամ դրանք իրականացվում ոչ արդյունավետ՝ առողջական խնդիրները (այդ թվում նաև՝ քրոնիկ հիվանդությունները) վաղ փուլում հայտնաբերելու և դրանց զարգացումը և անդառնալի հետևանքները կանխելու տեսանկյունից:

Բացի այդ անհրաժեշտ է օրենքով սահմանել նաև զինվորական ծառայության հետ կապված առողջական խնդիրների հետևանքով տուժած զինծառայողներին և նրանց ընտանիքներին փոխհատուցում տրամադրելու կարգը՝ զինծառայողների առողջական վիճակի անդառնալի վատթարացման հիմքով:

Ավտովթարի հետևանքով մահվան դեպքեր

2024 թվականի առաջին կիսամյակում ՀՀ զինված ուժերում գրանցվել է ավտովթարի հետևանքով զինծառայողների մահվան 9 դեպք: 2023 թվականի նույն ժամանակահատվածում ավտովթարից զինծառայողների մահացության դեպքերը կրկին 9-ն էին:

Դեպքերից 4-ը զինվորական դատախազության կողմից որակվել են որպես զինվորական ծառայության հետ չկապված, մյուս 5-ը՝ կապված:

Զինվորական ծառայության հետ կապված 2 ավտոպատահարների հետևանքով մահացել է 5 զինծառայող: Մասնավորապես՝ ապրիլի 12-ին ՀՀ ՊՆ N գործառնախ զինծառայողներին տեղափոխող «Ուրալ» մեքենան դուրս է եկել ճանապարհի երթևեկելի հատվածից և հայտնվել հարակից ձորակի տարածքում, դեպքի հետևանքով 4 զինծառայող է մահացել, ևս 20 զինծառայող ստացել են մարմնական վնասվածքներ⁶:

«Ուրալի» ղեկին եղել է ժամկետային զինծառայող, ով վարորդական իրավունքի A և C կարգեր է ունեցել: Մինչդեռ, «Ճանապարհային երթևեկելության անվտանգության ապահովման մասին» ՀՀ օրենքի⁷ 27-րդ հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն « «C» և «CE» կարգերի, ինչպես նաև «C1» և «C1E» ենթակարգերի տրանսպորտային միջոցներ վարելու իրավունքի վկայական ունեցող անձանց այդ կարգերի և ենթակարգերի տրանսպորտային միջոցներով (բեռնատարներով) թույլատրվում է փոխադրել ոչ ավելի, քան 8 ուղևոր, իսկ դրանից ավելի ուղևոր փոխադրելու դեպքում վարորդը պարտավոր է ունենալ նաև «D» կամ «DE» կարգի կամ «D1» կամ «D1E» ենթակարգի տրանսպորտային միջոց վարելու իրավունքի վկայական»: Նույն հոդվածի 3-րդ կետի համաձայն՝ «Տրանսպորտային միջոցներ վարելու իրավունքի... D» կարգի և «D1» ... ենթակարգի վկայական տրվում է ... 21 տարին լրացած, իսկ Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժեր և այլ զորքեր զորակոչված լինելու դեպքում՝ 19 տարին լրացած, և «B» կամ «C» կարգի կամ «C1» ենթակարգի՝ տրանսպորտային միջոցներ վարելու վարորդական իրավունքի վկայական ունեցող անձանց»:

Փաստացի, օրենքի պահանջն է, որ նշված կարգերն ու ենթակարգերը տրամադրվեն միայն 21 տարին լրացած, իսկ զինված ուժեր զորակոչվածներ դեպքում՝ 19 տարին լրացած անձանց: Մինչդեռ ծանր վնասվածքներով հիվանդանոց տեղափոխված «Ուրալ» մականիշի մեքենայի վարորդը դեպքի պահին դեռ 19 տարեկան չկար:

Ուրալ ավտոմեքենայում չեն պահպանվել նաև անվտանգության կանոնները: Ինչպես լրատվամիջոցներից մեկի հետ զրույցում նշում է մահացած զինծառայողներից մեկի մայրը, զինծառայողները չեն կրել պաշտպանիչ սաղավարտներ, ուստի հիմնականում վնասվածքներ են ստացել գլխի հատվածում, որն էլ մահվան պատճառ է հանդիսացել⁸:

⁶ <https://armenpress.am/hy/article/1134679>

⁷ <https://www.arlis.am/documentView.aspx?docid=190353>

⁸ <https://shamshyan.com/hy/article/2024/05/03/1260879>

Մեկ այլ զինծառայողի մայրը լրատվամիջոցի⁹ հետ զրույցում պատմել էր, որ ավտոմեքենաների վերանորոգման բեռը շատ հաճախ մնում է վարորդ ժամկետային զինծառայողների վրա: Սա առաջին դեպքը չէ, երբ զինծառայողների ծնողները բարձրաձայնում են խնդրի մասին, երբ զինծառայողն է լուծում զինվորական մեքենայի անսարքության խնդիրների հարցը:

Պաշտպանության նախարարությունը հերքեց հրապարակման մեջ տեղ գտած տեղեկությունները, հայտնելով, որ ՀՀ ՊՆ հաշվեկշռում առկա և զինված ուժերի կարիքների համար շահագործվող բոլոր տեսակի մեքենաների տեխնիկական սպասարկման, վերանորոգման և բոլոր այլ ծախսերը բացառապես հոգում է պաշտպանության նախարարությունը, և նախարարության՝ այդ նպատակով հատկացրած միջոցները լիովին բավարար են:

ՀՔԱ Վանաձորի գրասենյակը նախկինում՝ 2018 թվականին հրապարակված տեղեկանքում¹⁰ անդրադարձել է նման դեպքի:

Այսպես, 2018 թ-ի նոյեմբերի 7-ին Գորիս-Կուրթլի ավտոճանապարհին ՊՆ բեռնատարի շրջվելու արդյունքում մահացել են ժամկետային զինծառայողներ Հայրապետ Նաիրյանը, Հրանտ Գասպարյանը, Էդգար Հունանյանը և Դավիթ Մելքոնյանը: Եվս 8 զինծառայողներ ստացել են մարմնական վնասվածքներ և տեղափոխվել Ձանգեգուրի կայագործի զինվորական հոսպիտալ: Դեպքի առթիվ հարուցվել է քրեական գործ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 377-րդ հոդվածի 3-րդ մասով՝ մեքենաներ վարելու կամ շահագործելու կանոնները խախտելը, որն անզուգուրությամբ առաջացրել է երկու կամ ավելի անձանց մահ: Բոլոր մահացած զինծառայողները զորացրվելու էին մոտ 2 ամսից:

ՀՀ պաշտպանության նախարարի խոսքերով՝ ծառայողական քննության նախնական արդյունքներով պարզվել է, որ վթարի հանգեցնող պատճառներից մեկը տեխնիկական և ծառայության կազմակերպման հետ կապված մի շարք կոպիտ բացթողումներն են¹¹: Մահացած զինծառայողներից մեկի՝ «Կամազ» մակնիշի ավտոմեքենայի վարորդ, շարքային Էդգար Հունանյանի մտերիմներից մեկի խոսքերով՝ դեպքից մոտ մեկ ամիս առաջ՝ 2018 թ. հոկտեմբերի 13-ին, խոսելով Էդգարի հետ նա տեղեկացել էր, որ զորամասի զինծառայողներին մի քանի օրով տեղափոխելու են Արցախ: Էդգարը նաև հայտնել էր, որ չի ուզում գնալ, քանի որ բեռնատարը սարքին չի եղել և նա մտավախություն է ունեցել, որ ճանապարհին դա կարող է հանգեցնել խնդիրների: Դեպքից 3 օր առաջ Էդգարը հայտնել է, որ այնուամենայնիվ պատրաստվում է մեկնել: Զորամասի սպաներից ոմանք զինծառայողի հորը՝ Արմեն Հունանյանին, հայտնել են որոշ մանրամասներ դեպքի մասին, համաձայն որոնց՝ դեպքին նախորդող ժամանակահատվածում զորամասի հաշվեկշռում հաշվառված «Ուրալ» ավտոմեքենան առաջին զծով բարձրանալիս է եղել, նրան հետևել է Էդգար Հունանյանի վարած զինծառայողներով բեռնատարը: Ինչ-որ պահի երկու մեքենաների մեջտեղում

⁹ <https://www.azatutyun.am/a/32903929.html>

¹⁰ <https://hcav.am/2018-death-cases-army/>

¹¹ <https://armenpress.am/arm/news/953748.html>

հայտնվել է «Օպել» մակնիշի մարդատար մեքենա, որն իրավունք չուներ շարասյան մեջ մտնել: Այնտեղ կտրուկ շրջադարձ է եղել: «Ուրալը» կանգնել է և իներցիայով ետ է գնացել: Բեռնատարի վարորդ Էդգար Հունանյանը հասկացել է, որ «Օպելը» կճզմվի երկուսի արանքում, և բեռնատարը հետընթաց է կատարել, ինչի արդյունքում հետևի անիվով դիպել է քարի և շրջվելով ընկել է ձորը: **Էդգարի ծնողները վրդովվում են այն հանգամանքից, որ եթե մեքենան սարքին լիներ, ապա ողբերգական դեպքը տեղի չէր ունենա՝ շեշտելով ևս մեկ կարևոր հանգամանք, որ մեքենան բեռնատար էր և նախատեսված չէր զինվորներ տեղափոխելու համար¹²:**

Էդգար Հունանյանի մոր խոսքերով՝ մեքենայի անիվներից ու դիմապակուց սկսած մինչև արգելակները անսարքել են եղել: Ծնողներն իրենք են ուղարկել մեքենայի անսարք և պակասող մասերը՝ ներառյալ նաև մեքենայի յուղը: Էդգարը, հոր օժանդակությամբ, մասնագիտական խորհուրդներով, նորոգել է մեքենան իր ընկերների հետ միասին: Ծնողները պատմում են, որ նախկինում նույն բեռնատարը 2 անգամ հրդեհվել էր: Առաջին անգամ հետադարձ խողովակն ու դիզվառեղիքը դուրս էին եկել, լցվել շարժիչի մեջ: Էդգարը փորձելով փրկել բեռնատարը, ձեռքերն այրել էր և տևական ժամանակ մեքենայի դեկը դժվարությամբ էր բռնում: Մեքենան հրդեհվել էր նաև ողբերգական դեպքից 10 օր առաջ՝ Սյունիքի մարզի Տեղ գյուղում: Զինծառայողի ծնողների խոսքերով՝ ամեն անգամ հրամանատարները Էդգարին հորդորում էին ինքնուրույն լուծում տալ մեքենայի հետ կապված խնդիրներին: Իսկ զինծառայողն իր հերթին ծնողներին խնդրում էր աղմուկ չբարձրացնել դրա վերաբերյալ, որպեսզի ինքը կարողանա «հանգիստ ծառայել և վերադառնալ տուն»¹³: Անսարք մեքենայով գրեթե երկու տարի շարունակ մի քանի ամիսը մեկ անգամ զինծառայողը գնացել է ԱՀ/ԼՂ Ջաբրայիլ (Մեխակավան) և Կուբաթլի (Սանասար):

Զինծառայողի հայրը եղել է դեպքի վայրում, որտեղ սպայական կազմը նրան ցույց է տվել տարածքը, ներկայացրել, որ Հունանյանը հստակ տիրապետել է և՛ իրավիճակին, և՛ իր մասնագիտությանը: Ծնողներին հասած տեղեկությունների համաձայն, դեպքի պահին իրավիճակը կարգավորելու նպատակով Էդգարի կողքին գտնվող սպան գործի քննության ընթացքում հրահանգավորվել է ներկայացնել իբրև Էդգարն է եղել մեղավորը, չի կարողացել հեռավորություն պահել: Մինչդեռ սպայական անձնակազմը Էդգար Հունանյանի ծնողներին մինչ այդ հավաստիացրել է, որ Էդգարը մեղավոր չէ, քանի որ նա հմուտ վարորդ ու մեխանիկ էր:

Սպաների խոսքով՝ Էդգարը հնարավորություն ուներ դուրս թռչել մեքենայից ու փրկվել, սակայն չի արել դա, փորձել է ամեն կերպ խուսափել դիմացից գնացող մեքենայի հետ բախումից, որպեսզի փրկի մեքենայում գտնվող ընկերներին: Բեռնատարի վթարի և դրա արդյունքում զինծառայողների մահվան դեպքով պայմանավորված Պաշտպանության նախարարի հրամանով աշխատանքից ազատվել և նկատողություն կամ խիստ նկատողություն են ստացել մի շարք պատասխանատու հրամանատարներ: Մասնավորապես՝ աշխատանքից ազատվել է 4 պաշտոնյա: Պաշտոնին ոչ լրիվ համապատասխանության մասին նախազգուշացում է ստացել 2 սպա: Եւ 2-ը խիստ նկատողություն են ստացել¹⁴: **Էդգարի ծնողների կարծիքով՝ աշխատանքից ազատվել են այն մարդիկ, ովքեր անմեղ են և այդ ողջ ընթացքում իրենց տղայի հետ միասին պարբերաբար զբաղվել են մեքենայի անսարքությունների շտկմամբ: Նրանց համոզմամբ՝**

¹² <http://armtimes.com/hy/article/148066> , <https://news.am/arm/news/484037.html>

¹³ http://armtimes.com/hy/article/148285?fbclid=IwAR1ljcQC3JjKmSu_7UeHq3FB8SgTaUw-hKv1n9qmdfHGUKTcZRI_9dRq7Y8

¹⁴ <https://armenpress.am/arm/news/954896.html>

պատասխանատվություն են կրում նրանք, ովքեր թույլ տրվում են, թիկունք չունեն: Մինչդեռ ծնողները նշում են, որ պետք է պատասխանատվության ենթարկվեր հրամանատարը:

2024 թ. ավտովթարի վերոնշյալ դեպքով հերքելով զինված ուժերում մեքենաների անսարքության մասին զինծառայողների ծնողների հայտնած տեղեկությունները, ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը միաժամանակ հայտնել է, որ այնուամենայնիվ ՊՆ համապատասխան ստորաբաժանումները հրապարակման մեջ տեղ գտած հայտարարությունների առնչությամբ կանցկացնեն ծառայողական քննություն, կկատարեն անհրաժեշտ ուսումնասիրություններ:

2024 թ. մայիսի 2-ին ՀՀ քննչական կոմիտեն տարածեց հայտարարություն այն մասին, որ քննչական և վարույթային մեծածավալ գործողությունների արդյունքում պարզվել են պատահարի և դրա պատճառների վերաբերյալ մի շարք էական հանգամանքներ: Մասնավորապես՝ վարորդ հանդիսացող ժամկետային զինծառայողը մեքենան կայանել է ճանապարհի թեք հատվածում՝ խախտելով ՀՀ պաշտպանության նախարարի համապատասխան հրամանով հաստատված ՀՀ ՋՈՒ ավտոմոբիլային ծառայության կանոնակարգի պահանջները, ըստ որի՝ մեքենաների կանգառն իրականացվում է լավ տեսադաշտով ճանապարհի հարթ տեղանքում: Դրանից հետո վերոհիշյալ ավտոմեքենայում գտնվող անձնակազմի մի մասը փոխարինել է մարտական դիրքում գտնվող անձնակազմին և փոխարինված անձնակազմը, առանց համապատասխան հանդերձավորման, տեղավորվել է «Ուրալ» մակնիշի ավտոմեքենայում: Նույն կանոնակարգի պահանջների համապատասխան մեքենան պետք է գործարկվի միայն շարժիչի տաքացվելուց հետո, սակայն նշված գործողությունը չի իրականացվել: Շարժիչը գործարկվել է նման եղանակով, քանի որ ավտոմեքենայի ուժակուտակիչ մարտկոցները եղել են ոչ պիտանի: Միևնույն ժամանակ պարզվել է, որ ՊՆ հաշվեկշռում գտնվող «Ուրալ» մակնիշի հիշյալ ավտոմեքենան տեխնիկական ստուգում է անցել 2023թ. հոկտեմբերին և ճանաչվել է սարքին: Սակայն ավտոմեքենայի ուժակուտակիչ մարտկոցները, որոնք աշխատանքային վիճակի են բերվել 2018 թվականին, ենթակա են եղել շահագործման 4 տարի՝ մինչև 2022 թվականը: Պարզվել է, որ առկա չէ տվյալ մարտկոցների հետագա շահագործման թույլատրության վերաբերյալ գորամասի ներքին հանձնաժողովի համապատասխան ակտ, և այդ պայմաններում դրանք չեն փոխարինվել նորով: Քննության արդյունքում նշված

տրանսպորտային միջոցը վարող, ժամկետային ծառայողին ու գորամասի համապատասխան երկու պաշտոնատար անձանց մեղադրանքներ են ներկայացվել՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 538-րդ հոդվածի 4-րդ մասով:

Նշված փաստերը ևս մեկ անգամ վկայում են, որ ՀՀ կառավարության 2021 - 2026 թթ հնգամյա ծրագրի «զինված ուժերի բարեփոխումների» առաջնահերթություն հանդիսացող «զինված ուժերի նյութատեխնիկական ապահովմանը» զուգահեռ անհրաժեշտ է ապահովել նաև ՋՈՒ համար ձեռք բերված տրանսպորտային միջոցների ժամանակին և որակյալ տեխնիկական սպասարկումը՝ զինծառայողների անվտանգության, կյանքի և առողջության պահանման ապահովման նպատակով:

Աղյուսակ 1. Ձինծառայողների մահացության դեպքերի պատճառները 2018 - 2024 թթ.

Մահացության դեպքերի պատճառները 2018 - 2024 թթ	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024 / I կիսամյակ /	Ընդամենը
Հրադադարի ռեժիմի խախտում	7	4	17	19	14	19	4	84
Ինքնասպանություն/ հասցնել	11	10	18	9	6	10	5	69
Մարտակ ծառ. կազմ. կան խախտ			1					1
ԶՕԿ			3					3
Սպանություն	5	5	4	11	6	4	3	38
Առողջ. խնդ.	13	13	25	17	17	12	4	101
Դժբախտ պատահար	7	2	9	5	2	7	4	36
Զեհքի, ռազմամթերքի հետ վարվ կան խախտ					1	15		16
Թռիչքի կանոնների խախտում	2							2
Ականի պայթյուն	1		1		1			3
Հրդեհ							1	1
Ավտովթար / ՊՆ մեք./ ծառ. հետ	17	16	4	4	1	4	4	50
Ավտովթար / Վրաերթ/ ՊՆ մեք.				11	1		1	13

Ավտովթար / Քաղաքացիական մեք.			12		15	12	4	43
Ավտովթար/ Հայտնի չէ			6					6
Ընդ. ավտովթար	17	16	22	15	17	16	9	112
Ընդամենը	63	50	100	76	64	83	30	466

Տարիներ շարունակ ավտոտրանսպորտի շահագործման անվտանգության կանոնների պահպանումը շարունակում է մնալ զինված ուժերի մարտահրավերներից մեկը, հանգեցնելով յուրաքանչյուր տարի միջինում 15-20 զինծառայողի մահվան:

Դժբախտ պատահարի հետևանքով մահվան դեպքեր

2024 թ. առաջին կիսամյակում ՀՀ զինված ուժերում արձանագրվեց դժբախտ պատահարի արդյունքում մահացության 2 դեպք, որոնցից առաջինը տեղի էր ունեցել հունվարի 13-ին, երբ եղանակային խիստ անբարենպաստ պայմաններում մարտական դիրքից մշտական տեղակայման վայր տեղափոխվելու ճանապարհին ձնահյուսի տակ հայտնաբերվեց զինծառայող Բ. Մ.-ի դին, ով նույն օրը զորացրվելու էր: Ավելի ուշ ՀՀ զինված ուժերում մահվան դեպքերի վերաբերյալ Կազմակերպության կողմից ՀՀ գլխավոր դատախազությանն ուղղված հարցմամբ պարզ դարձավ, որ դեպքը որակվել է որպես պաշտոնեական անփութություն: Մյուս դժբախտ պատահարի արդյունքում մահացածը սպա է, ով իր վարձակալած բնակարանում մահացած է հայտնաբերվել: Դեպքի առիթով հարուցվել է քրեական գործ ՀՀ Քրեական օրենսգրքի 412-րդ հոդվածի 2-րդ կետի 2-րդ մասով, այն է՝ «իրացնելու նպատակով մարդու կյանքի կամ առողջության անվտանգության պահանջներին չհամապատասխանող հումք կամ ապրանք պատրաստելը, պահելը, փոխադրելը, առաքելը, ձեռք բերելը կամ դրանք իրացնելը կամ այդպիսի աշխատանք կատարելը կամ ծառայություն մատուցելը, որն անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու մահ, առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ այլ ծանր հետևանք»:

2024 թվականի առաջին կիսամյակում զինծառայողների մահվան դեպքերն ըստ ամիսների

- **հունվարին՝ 4** դեպք, որից 1-ը՝ ինքնասպանության, 1-ը՝ սպանության, 1-ը՝ դժբախտ պատահարի, 1-ը՝ ավտովթարի հետևանքով,
- **փետրվարին՝ 7** դեպք, 4-ը՝ հրադադարի ռեժիմի խախտման, 2-ը՝ սպանության, 1-ը՝ հրդեհի հետևանքով,
- **ապրիլին** արձանագրված **10** մահվան դեպքերից 5-ը ավտովթարի հետևանքով է, 3-ը՝ առողջական խնդիրների, 1-ը՝ ինքնասպանության, 1-ը՝ դժբախտ պատահարի,
- **մայիսին** արձանագրված **2** մահվան դեպքից 1-ը ինքնասպանության հետևանքով է, 1-ը՝ վրաերթի,
- **հունիսին** արձանագրված մահվան **4** դեպքից 1-ը ինքնասպանության հետևանքով է, 2-ը՝ ավտովթարի, 1-ը՝ առողջական խնդիրների,

Մահվան ամենաշատ դեպքերն արձանագրվել են ապրիլ ամսին՝ 10 դեպք, որից 4-ը՝ «ուրալի» վթարի հետևանքով մահացած զինծառայողներն են:

Փետրվար ամսին մահացության բարձր ցուցանիշը պայմանավորված է Ադրբեջանի կողմից հրադադարի ռեժիմի խախտման հետևանքով, երբ զոհվել էին 4 ԵԿՄ անդամներ:

Ինքնասպանություն որակված մահվան դեպքեր արձանագրվել են հունվար, ապրիլ, մայիս և հունիս ամիսներին, իսկ սպանության հետևանքով դեպքերը՝ հունվար և փետրվար ամիսներին:

Մահվան դեպքերի մասին տարածված պաշտոնական հաղորդագրությունները

2024 թ. առաջին կիսամյակում մահացած 27 զինծառայողներից միայն **17-ի** մահվան մասին է տարածվել **պաշտոնական հաղորդագրություն**, 1 դեպքի մասին տեղեկություն է տարածվել միայն **զանգվածային լրատվամիջոցներով**: Մյուս **9** դեպքերի մասին պաշտոնական տեղեկություն ընդհանրապես **չի տարածվել**:

Նկատենք, որ նույնիսկ այն դեպքերում, երբ զինծառայողի մահվան փաստը դատախազության կողմից համարվել է զինվորական ծառայության հետ կապված, միննույն է այդ մասին պաշտոնական տեղեկատվություն չի տարածվել: Նման դեպքերը վերաբերում են հիմնականում առողջական խնդիրների հետևանքով մահացություններին: Փաստացի նման դեպքերի վերաբերյալ տեղեկություն հնարավոր է

լինում ստանալ միայն ՀՀ դատախազության և երբեմն էլ քննչական կոմիտեի տրամադրած տեղեկություններով:

Ի դեպ, առողջական խնդիրների (հիվանդության) և ավտովթարի հետևանքով զինծառայողների մահվան դեպքերի վերաբերյալ, որպես կանոն, պաշտոնական հաղորդագրություն չի տարածվում:

Այս հանգամանքը կարող է պայմանավորված լինել նրանով, որ պաշտպանական գերատեսչությունը զինված ուժերում մարդու իրավունքների և հատկապես՝ զինծառայողների կյանքի իրավունքի վերաբերյալ հաշվետվողականությունը և թափանցիկությունը փորձում է ապահովել միայն պարտադիր ժամկետային զինծառայողների մահվան դեպքերի վերաբերյալ պաշտոնական հաղորդագրությունների միջոցով, սակայն նույն մոտեցումը չի դրսևորվում սպաների, պայմանագրային զինծառայողների և ենթասպաների կյանքի իրավունքի խախտման խնդրի իրազեկման առումով: Մյուս կողմից, պաշտպանական գերատեսչությունը խախտում է պաշտպանական ոլորտի թափանցիկության և հաշվետվողականության սկզբունքը՝ չհրապարակելով «զինվորական ծառայության հետ չկապված» դասակարգված մահվան դեպքերը: Ի վերջո զինված ուժերում մահացության դեպքերը պետք է տարբերակել միայն ըստ երկու մեծ ենթախմբերի՝ մարտական՝ հրադադարի ռեժիմի խախտման հետևանքով և ոչ մարտական պայմաններում մահվան դեպքերի: Անկախ այն հանգամանքից, թե զինծառայողը զինվորական ծառայության վայրում է մահացել, թե ոչ՝ դեպքը պետք է դիտարկվի որպես զինված ուժերի կորուստ, քանի որ բոլոր զինծառայողներն ընդգրկվում են զինված ուժերի թվաքանակում:

Այսպիսով, զինված ուժերում մահվան դեպքերը Կազմակերպության կողմից հաշվարկվում են ըստ զինվորական ծառայության իրականացման մեջ հաշվառված լինելու հանգամանքի, և որևէ պատճառաբանություն ընդունելի չի կարող լինել մահվան դեպքերի մասին ամբողջական տվյալներ չհայտնելը:

Զինծառայողների մահացության դեպքերի պատճառներն ըստ զինծառայության տեսակի

Դիտարկելով 2024 թվականի առաջին կիսամյակում զինված ուժերում մահվան դեպքերն ըստ պատճառների և մահացած զինծառայողների ծառայության տեսակի՝ արձանագրում ենք, որ.

Ժամկետային զինծառայողների շրջանում մահացության պատճառներն են.

- ավտովթարը (5 դեպք),
- առողջական խնդիրները (1 դեպք),
- դժբախտ պատահարը (1 դեպք),
- սպանություն (1 դեպք),

պայմանագրային զինծառայողների մահացության պատճառներն են.

- ավտովթարը (3 դեպք),
- ինքնասպանություն (2 դեպք),
- առողջական խնդիրները (1 դեպք),

սպաների մահվան պատճառներն են

- առողջական խնդիրները (1 դեպք),
- ավտովթարը (1 դեպք),
- դժբախտ պատահարը (1 դեպք),
- սպանությունը (1 դեպք),

ԵԿՄ անդամների մահվան պատճառներն են՝

- հրադադարի ռեժիմի խախտումը (4 դեպք),
- առողջական խնդիրները՝ հանկարծամահ (1 դեպք),
- սպանությունը (1 դեպք),

1 պահեստագործայինի մահվան պատճառն է

- հրդեհը (1 դեպք),

1 ավագ լեյտենանտի մահվան պատճառն է

- ինքնասպանությունը (1 դեպք),

1 ավագ ենթասպայի մահվան պատճառն է

- ինքնասպանությունը (1 դեպք):

Համեմատության համար հիշեցնենք 2023 թվականի առաջին կիսամյակում զինված ուժերում մահվան դեպքերն ըստ պատճառների և մահացած զինծառայողների ծառայության տեսակի:

2023 թվականի առաջին կիսամյակում **Ժամկետային զինծառայողների շրջանում** մահացության պատճառներն են

- հրադադարի ռեժիմի խախտումը (5 դեպք),
- ինքնասպանությունը (4 դեպք),

- **զենքի, ռազմամթերքի, վտանգ ներկայացնող նյութերի հետ վարվելու կանոնների խախտումը (15 դեպք):**

պայմանագրային զինծառայողների մահացության պատճառներն են

- **ավտովթարը (4 դեպք),**
- **առողջական խնդիրները (3 դեպք),**
- **հրադադարի ռեժիմի խախտումը (3 դեպք),**
- **դժբախտ պատահարը (2 դեպք)**
- **ինքնասպանությունը (1 դեպք):**

սպաների մահվան պատճառներն են

- **առողջական խնդիրները (4 դեպք),**
- **ավտովթարը (4 դեպք),**
- **հրադադարի ռեժիմի խախտումը (3 դեպք):**

ենթասպաների մահվան պատճառներն են

- **ավտովթարը (1 դեպք),**
- **առողջական խնդիրները (1 դեպք):**

պահեստագործայինների մահվան պատճառն է

- **հրադադարի ռեժիմի խախտումը (2 դեպք):**

Այսպիսով, 2024 թվականի առաջին կիսամյակում մահացած զինծառայողների մեծամասնությունը՝ շուրջ 30%-ը ժամկետային զինծառայողներ են (8 զինծառայող): Համեմատության համար նշենք, որ 2023 թ. առաջին կիսամյակում մահացած զինծառայողների 44%-ն են ժամկետային զինծառայողներ են (23 զինծառայող):

2024 թ. ժամկետային զինծառայողների մեծամասնությունը մահացել է ավտովթարի հետևանքով, ի տարբերություն 2023 թվականի նույն ժամանակահատվածի, երբ 15 զինծառայող մահացան զենքի, ռազմամթերքի, վտանգ ներկայացնող նյութերի հետ վարվելու կանոնների խախտման՝ Գեղարքունիքի մարզի Ազատ գյուղում բռնկված հրդեհի հետևանքով: Նշված գործով դատաքնությունը շարունակվում է¹⁵:

2024 թ. առաջին կիսամյակում ինքնասպանության հետևանքով մահացել է 2 պայմանագրային զինծառայող, 1 ավագ լեյտենանտ, 1 ավագ ենթասպա, իսկ սպանության

¹⁵ <https://www.aravot.am/2024/07/31/1435654/>

հետևանքով՝ 1 ժամկետային զինծառայող, 1 սպա, 1 ԵԿՄ անդամ: 2023 թ. առաջին կիսամյակում ինքնասպանության հետևանքով մահացել է 4 ժամկետային և 1 պայմանագրային զինծառայող: Այս կապակցությամբ վերստին ընդգծում ենք սպահոգեբանի ինստիտուտի արդյունավետության բարձրացման ուղղությամբ ձեռնարկվող քայլերի անհրաժեշտությունը:

Ինչ վերաբերում է հրադադարի ռեժիմի խախտման հետևանքով զինծառայողների մահվան դեպքերին, ապա նշենք, որ ի տարբերություն 2023 թ առաջին կիսամյակի, երբ ժամկետային զինծառայողների շուրջ 10 %-ը (5 զինծառայող), մահացան հրադադարի ռեժիմի խախտման հետևանքով, 2024 թ. նույն ժամանակահատվածում հրադադարի ռեժիմի խախտման հետևանքով ժամկետային զինծառայողների մահվան դեպքեր չեն արձանագրվել, ինչը նշանակում է՝ կամ վերջիններս ավելի լավ են պատրաստված մարտական հերթապահության իրականացման համար կամ ավելի քիչ թվով ժամկետային զինծառայողներ են ներգրավվում մարտական հերթապահության մեջ, քանի որ 2024 թ. հրադադարի ռեժիմի խախտման հետևանքով մահացածները միայն ԵԿՄ անդամներ են:

ԵԿՄ անդամների մահվան դեպքերին անդրադառնալով, արձանագրենք, որ ի տարբերություն 2023 թ առաջին կիսամյակի, երբ մահացած զինծառայողներից 2 %-ն է հանդիսացել ԵԿՄ անդամ՝ 1 զինծառայող, 2024 թ նույն ժամանակահատվածում մահացած զինծառայողների 29 %-ը ԵԿՄ անդամ են հանդիսացել՝ 5 զինծառայող: Ընդ որում մահացած 5 ԵԿՄ անդամներից 4-ի մահվան պատճառը հրադադարի ռեժիմի խախտումն է, ինչը նշանակում է, որ փորձ է արվում զգալի մեծացնել մարտական հերթապահություն իրականացնող ԵԿՄ անդամների թիվը, որը կարող է պայմանավորված լինել Կառավարության 2021 - 2026 թթ. հնգամյա ծրագրի «Զինված ուժերի բարեփոխումների» բաղադրիչի առաջնահերթություն հանդիսացող «պրոֆեսիոնալ բանակի ստեղծման» հայեցակարգի իրագործմամբ: Միաժամանակ, պաշտպանական գերատեսչությունը պետք է ուշադրության կենտրոնում պահի բոլոր զինծառայողների, այդ թվում նաև ԵԿՄ անդամների կողմից զինվորական ծառայության կարգապահական և անվտանգությունների կանոնների խիստ պահպանման հմտությունների ու կարողությունների զարգացմանը:

Պայմանագրային զինծառայողների մահվան դեպքերի թիվը 2024 թ. ամառային գորակոչին կազմում է մահացած զինծառայողների թվի 22 %-ը (6 զինծառայող), իսկ 2023

թ. նշված ժամանակահատվածում մահացած զինծառայողների 31 % է հանդիսացել պայմանագրային զինծառայող (16 զինծառայող): Մահացության դեպքերի ընդհանուր նվազմանը զուգահեռ 2024 թ առաջին կիսամյակում նվազել են նաև հանգամանքները, որոնց պատճառով մահացել են պայմանագրային զինծառայողները: Եթե 2023 թ առաջին կիսամյակում պայմանագրային զինծառայողների մահացության պատճառ են հանդիսացել ավտովթարը (4 դեպք), առողջական խնդիրները (3 դեպք), հրադադարի ռեժիմի խախտումը (3 դեպք), դժբախտ պատահարը (2 դեպք) և ինքնասպանությունը (1 դեպք), ապա այժմ՝ 2024 թ. նույն ժամանակահատվածում պայմանագրային զինծառայողները մահացել են ավտովթարի (3 դեպք), ինքնասպանության (2 դեպք), առողջական խնդիրների (1 դեպք) պատճառով:

2024 թվականի առաջին կիսամյակում մահացած զինծառայողների 15 %-ը սպաներ են (4 զինծառայող), իսկ 2023 թ. նույն ժամանակահատվածում մահացած զինծառայողների 13%-ը են կազմում սպաները (7 զինծառայող): 2024 թ սպաների մահվան պատճառներն են առողջական խնդիրները (1 դեպք), ավտովթարը (1 դեպք), դժբախտ պատահարը (1 դեպք), սպանությունը (1 դեպք):

2024 թ առաջին կիսամյակում մահացած զինծառայողների 4%-ը պահեստագորային է (1 զինծառայող), իսկ 2023 թ. առաջին կիսամյակում մահացած պահեստագորայինների թիվը 2-ն է, և նրանք կազմում են մահացած զինծառայողների ընդհանուր թվի կրկին 4 %-ը: Ի դեպ, 2024 թ-ին պահեստագորայինը մահացել է զորամասի պահպանության տեղամասի մարտական դիրքի կացարանին կից տնակում բռնկված հրդեհի հետևանքով, իսկ 2023 թ նույն ժամանակահատվածում պահեստագորայինների մահվան պատճառ է հանդիսացել հրադադարի ռեժիմի խախտումը: *(տե՛ս գծապատկեր 3)*

**2024 թվականի առաջին կիսամյակում ՀՀ զինված ուժերում
զինծառայողների մահվան դեպքերն ու պատճառներն ըստ պաշտոնական
տվյալների**

**ՀՀ զինվորական կենտրոնական դատախազություն/ ՀՀ քննչական կոմիտե/ ՀՀ
պաշտպանության նախարարություն**

ՀՀ զինվորական կենտրոնական դատախազության կողմից Կազմակերպությանը տրամադրվել է 27 զինծառայողի մահվան դեպքի մասին տեղեկություն, որոնցից 20-ը համարվել է զինվորական ծառայության հետ կապված, 7-ը՝ չկապված:

Նշենք, որ դատախազության կողմից ծառայության հետ չկապված դասակարգված մահացության 7 դեպքերից

- 4-ի պատճառն ավտովթարն է,
- 1-ի պատճառը՝ առողջական խնդիրները,
- 1-ի պատճառը՝ դժբախտ պատահարը,
- 1-ի պատճառը՝ ինքնասպանությունը:

Ավտովթարի հետևանքով մահացած զինծառայողները վթարի են ենթարկվել իրենց վարած մեքենաներով, որոնցից 3-ը դեպքի պահին, ըստ Դատախազության տվյալների, գտնվել են հանգստի մեջ կամ արձակուրդում, ևս մեկ զինծառայողի դեպքում պարզ չէ, թե արդյոք վերջինս դեպքի պահին գտնվել է զինծառայության մեջ, թե ոչ:

«Ծառայության հետ չկապված» դասակարգված մյուս 3 դեպքերում զինծառայողները գտնվել են տանը: Նրանցից մեկը սրտանոթային համակարգի խնդրով պայմանավորված մահացած է հայտնաբերվել տանը: Երկրորդ դեպքում ենթասպայի (կին) կախված դին խորդանոցում հայտնաբերել է վերջինիս մայրը: Իսկ երրորդ դեպքում ծառայության չներկայանալու կապակցությամբ իրականացված որոնողական աշխատանքների արդյունքում իր վարձակալված բնակարանի լոգարանում մահացած հայտնաբերված զինծառայողի մահվան հանգամանքների վերաբերյալ մանրամասներ հայտնի չեն: Հայտնի է միայն, որ դեպքով նախաձեռնվել է քրեական վարույթ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 412-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետի հատկանիշներով՝ իրացնելու նպատակով մարդու կյանքի կամ առողջության անվտանգության պահանջներին չհամապատասխանող հումք կամ

ապրանք պատրաստելը, պահելը, փոխադրելը, առաքելը, ձեռք բերելը կամ դրանք իրացնելը կամ այդպիսի աշխատանք կատարելը կամ ծառայություն մատուցելը, որն անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու մահ:

ՀՀ քննչական կոմիտեի (ՔԿ) կողմից Կազմակերպությանը տրամադրվել են միայն այն 15 զինծառայողների մահվան դեպքերի վերաբերյալ տեղեկությունները, որոնց կապակցությամբ ՀՀ ՔԿ զինվորական քննչական գլխավոր վարչության ստորաբաժանումներում իրականացվում է մինչդատական քրեական վարույթ:

ՀՀ ՔԿ կողմից Կազմակերպությանը տրամադրված տվյալների համաձայն տվյալ 15 զինծառայողների մահվան դեպքերը համարվել են զինվորական ծառայության հետ կապված:

Նկատենք, որ ՀՀ քննչական կոմիտեի կողմից Կազմակերպությանը չեն տրամադրել զինծառայողների անունների, ծառայության տեսակի, դեպքերի տարածաշրջանի վերաբերյալ տվյալներ:

Ի դեպ, 2021 թ. հուլիս ամսից հետո Կազմակերպության կողմից ՀՀ ՔԿ ուղարկված գրություններին ի պատասխան տրամադրվում է միայն հայցվող տեղեկությունների մի մասը:

ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը շարունակում է ոչ միանշանակ մոտեցում դրսևորել մահվան դեպքերի հարցումներին պատասխանների տրամադրման հարցում: 2024 թվականի առաջին եռամսյակում ՊՆ-ի տրամադրած տեղեկության համաձայն ՀՀ զինված ուժերում մահացել է 6 զինծառայող, որից 5-ը՝ զինվորական ծառայության հետ կապված, 1-ը՝ չկապված պայմաններում: Տեղեկությունները տրամադրվել են ըստ զինծառայողների ծառայության տեսակի: Ըստ ՀՀ դատախազության տրամադրած տվյալների, 2024 թ. առաջին եռամսյակում ՀՀ զինված ուժերում գրանցվել է զինծառայողների մահացության 11 դեպք, որից 10-ը զինվորական ծառայության հետ կապված, 1-ը՝ չկապված:

Այսինքն անհամապատասխանությունը ՀՀ ՊՆ և ՀՀ Դատախազության տվյալների միջև ոչ միայն «զինվորական ծառայության հետ կապված» և «չկապված» դասակարգված դեպքերին է վերաբերում, այլև զինծառայողների մահացածության ընդհանուր թվին: Բացի այդ, 2024 թ. առաջին երկու եռամսյակներում ՀՀ պաշտպանության նախարարության կողմից Կազմակերպության տեղեկատվության հարցմանն ի պատասխան չի տրամադրվել

զինծառայողների անունների, մահվան պատճառների վերաբերյալ տվյալներ: Տեղեկատվության տրամադրման մերժումը ՀՀ ՊՆ կողմից պատճառաբանվել է դրա գաղտնիությամբ՝ համաձայն «Անձնական տվյալների պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքի 26-րդ հոդվածի դրույթների և «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքի 8-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի պահանջների:

Ի դեպ, ՀՀ ՊՆ կողմից տեղեկությունների տրամադրման ոչ միանման մոտեցումն արձանագրում ենք ավելի քան 10 տարիների կտրվածքով:

Աղյուսակ 2 2013 – 2024 թթ. զինծառայողների մահացության դեպքերի վերաբերյալ ՀՀ ՊՆ կողմից տեղեկատվության տրամադրման գնահատում

Տրամադրվել են անվանական տվյալներ ըստ մահվան պատճառների	Տրամադրվել են անվանական տվյալներ առանց պատճառների	Տրամադրվել է թվային տվյալ ըստ ծառայության տեսակի	Տրամադրվել է միայն թվային տվյալ ըստ մահվան պատճառների	Տրամադրվել է միայն թվային տվյալ ըստ ծառ. հետ կապված/չկապված ինելու հանգամանքի	Մերժվել է ամբողջությամբ/ տեղեկատվություն չի տրամադրվել
2013					
			2014		
					2015
					2016
					2017 / Պահանջվել է միայն քրեական գործերի մասին տեղեկատվություն
	2018				
	2019				
		2020 I կիսամյակ			
					2020 II կիսամյակ
				2021	
				2022	
				2023	

Այսպես, 2013 թ-ին զինձառայողների մահացության դեպքերի վերաբերյալ Կազմակերպությունը պահանջել է միայն զինձառայողների անունները, որոնք տրամադրվել են:

2014 թ. Կազմակերպությունը դիմել է տրամադրել մահացած զինձառայողների անունները, ծառայության տեսակը, մահվան պատճառները և մահվան փաստերով հարուցված քրեական գործերի վերաբերյալ տվյալներ: ՀՀ ՊՆ կողմից տրամադրվել է միայն թվային տվյալ՝ ըստ մահացության պատճառների:

2015 և 2016 թթ. նույնաբովանդակ հարցմանն ի պատասխան՝ ՊՆ կողմից տեղեկատվության տրամադրումը մերժվել է «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքի 8-րդ հոդվածի պահանջների, ինչպես նաև «Պետական և ծառայողական գաղտնիքի մասին» ՀՀ օրենքի 12-րդ հոդվածի պահանջների հիման վրա ՀՀ ՊՆ 09.07.2015 թ. N 9-Ն հրամանով հաստատված «ՀՀ պաշտպանության համակարգի գաղտնագրման ենթակա տեղեկությունների ընդլայնված գերատեսչական ցանկի» 42-րդ և 43-րդ հոդվածների համաձայն՝ համարելով այն պետական և ծառայողական գաղտնիք:

2017 թ. Կազմակերպությունը դիմել է ՀՀ ՊՆ-ին տրամադրել հունվար-սեպտեմբեր ամիսներին մահացած և Կազմակերպությանը զանգվածային լրատվամիջոցներից և պաշտոնական հաղորդագրություններից հայտնի դարձած զինձառայողների մահվան դեպքերի փաստերով հարուցված քրեական գործերի ընթացքի մասին, ինչին ի պատասխան՝ ՀՀ ՊՆ կողմից տեղեկացվել է, որ անհրաժեշտ է դիմել ՀՀ ՔԿ կամ ՀՀ զինվորական դատախազություն:

2018 և 2019 թվականներին ՀՀ ՊՆ կողմից տեղեկությունը տրամադրվել է միայն ըստ զինձառայողների անունների, սակայն չի տրամադրվել տեղեկություն զինձառայողների մահացության պատճառների մասին:

2020 թ-ի առաջին կիսամյակում զինձառայողների մահացության դեպքերի վերաբերյալ տեղեկությունը ՀՀ ՊՆ կողմից տրամադրվել է ըստ անունների, սակայն 2020 թ. պատերազմական գործողությունների հետևանքով մահացության դեպքերի վերաբերյալ տվյալները համարվել են գաղտնի՝ հղում կատարելով «Անձնական տվյալների մասին» ՀՀ օրենքին և «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքի 8-րդ հոդվածի 1-ին մասին

2-րդ կետին՝ «...Տեղեկատվություն տնօրինողը մերժում է տեղեկության տրամադրումը, եթե դա խախտում է մարդու անձնական և ընտանեկան կյանքի գաղտնիությունը...»:

2020 թ. երկրորդ կիսամյակում և 2021 թ. առաջին կիսամյակում մահացության բոլոր (ոչ միայն պատերազմական գործողությունների հետևանքով) դեպքերի վերաբերյալ տվյալների տրամադրումը մերժվել է «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքի 8-րդ հոդվածի 1-ին մասին 1-ին կետի և ՀՀ ՊՆ 2015 թ. հուլիսի 9-ի թիվ 9-Ն հրամանի հավելված 1-ի 42-րդ և 55-րդ կետերի պահանջների համաձայն:

2021 թ-ի երկրորդ կիսամյակից սկսած մինչև 2023 թվականն ընկած ժամանակահատվածում ՀՀ ՊՆ կողմից Կազմակերպության հարցումներին ի պատասխան տրամադրվել է միայն մահացած զինծառայողների թվի և զինծառայության հետ կապված և չկապված դասակարգված դեպքերի թվի վերաբերյալ տվյալներ: Իսկ զինծառայողների անվանական տվյալների տրամադրումը մերժվել է՝ հիմք ընդունելով «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքի 8-րդ հոդվածի 1-ին մասին 2-րդ կետը և «Անձնական տվյալների մասին» ՀՀ օրենքը:

Ցվանեի¹⁶ 20-րդ սկզբունքով սահմանվում է, որ «տեղեկատվության հարցումն ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն մերժելու դեպքում պետական մարմինը պետք է հարցումներին պատասխանելու համար օրենքով սահմանված ժամկետում գրավոր ներկայացնի մերժման հստակ պատճառները», սակայն ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը ոչ միշտ է պահպանում նշված սկզբունքը զինծառայողների մահվան դեպքերի վերաբերյալ տեղեկությունները տրամադրելիս:

2024 թվականի առաջին կիսամյակում զինծառայողների մահվան փաստերով հարուցված քրեական գործերի բաշխումն ըստ ՀՀ քրեական օրենսգրքի հոդվածների

Ըստ Կազմակերպությանը հայտնի դարձած պաշտոնական և զանգվածային լրատվամիջոցներով տարածված տվյալների՝ 2024 թ. առաջին կիսամյակում ՀՀ զինված ուժերում 27 զինծառայողները մահացել են 21 միջադեպի արդյունքում, որոնցից

¹⁶ <https://drive.google.com/file/d/1yz7OryKc3KTszbYmRUzM9CG6lezoel8U/view?pli=1>

- ❖ **20-ով (26 զինծառայողի մահվան փաստով)** կայացվել է որոշում քրեական հետապնդում հարուցելու մասին հետևյալ հոդվածներով.
 - **8-ը՝** ՀՀ քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 1-ին մասի հատկանիշներով՝ սպանությունը՝ ապօրինաբար մեկ ուրիշին կյանքից զրկելը, **դեպքերից 1-ով** քրեական վարույթը կարճվել է ՀՀ քրեական դատավարության 13-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի հատկանիշներով (հանցանքի բացակայություն):
 - **2-ը՝** ՀՀ քրեական օրենսգրքի 522-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ կետի հատկանիշներով, այն է՝ զորամասում կամ զինվորական ծառայություն կրելու այլ վայրում զինծառայողին սպառնալիքի, դաժան վերաբերմունքի կամ անձնական պատիվն ու արժանապատվությունը նվաստացնելու միջոցով անզգուշությամբ ինքնասպանության կամ ինքնասպանության փորձի հասցնելը մեկ այլ զինծառայողի կողմից՝ մարտական հերթապահություն կամ մարտական ծառայություն կրելու ընթացքում:
 - **4-ը՝** ՀՀ քրեական օրենսգրքի 342-րդ 2-րդ մասի հատկանիշներ, այն է՝ ավտոմեքենա կամ մեխանիկական այլ տրանսպորտային միջոց վարող անձի կողմից ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովմանն ուղղված պահանջ կամ ճանապարհային երթևեկության կամ տրանսպորտային միջոցների շահագործման անվտանգությունն ապահովող կանոն խախտելը, որը մարդու առողջությանն անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու մահ:
 - **1-ը՝** ՀՀ քրեական օրենսգրքի 550-րդ հոդվածի 3-րդ մասի հատկանիշներ՝ հրամանատարի (պետի) կամ պաշտոնատար անձի կողմից իր ծառայողական պարտականությունների կատարման նկատմամբ անբարեխիղճ կամ անփույթ վերաբերմունքի հետևանքով դրանք չկատարելը կամ ոչ պատշաճ կատարելը, որն անզգուշությամբ էական վնաս է պատճառել անձի կամ կազմակերպության իրավունքներին, ազատություններին կամ օրինական շահերին կամ հասարակության կամ պետության օրինական շահերին կամ անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ անզգուշությամբ առաջացրել է ռազմական գույքի, տեխնիկայի կամ այլ գույքի առանձնապես խոշոր չափերի ոչնչացում կամ վնասում կամ մարտական առաջադրանքի կամ զորավարժության կամ այլ ռազմական միջոցառման խափանում կամ այլ ծանր հետևանք կամ որը կատարվել է ռազմական դրության,

պատերազմի ժամանակ կամ մարտի պարագաներում, կամ որն անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու մահ:

- **1-ը (4 զինճառայողի մահվան դեպք)**՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին, 8-րդ և 15-րդ կետերով, այն է՝ 2-ը՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին, 8-րդ և 15-րդ կետերով՝ մի խումբ անձանց կողմից ռասայական, ազգային, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումով, կրոնով, քաղաքական կամ այլ հայացքներով կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներով պայմանավորված ատելության, անհանդուրժողականության կամ թշնամանքի շարժառիթով անձի կամ նրա մերձավոր ազգականի կամ մերձավորի սպանությունը՝ կապված այդ անձի կողմից իր պետական, քաղաքական, ծառայողական, մասնագիտական կամ հասարակական գործունեության կամ պարտքի կատարման հետ,
- **1-ը (4 զինճառայողի մահվան դեպք)**՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 538-րդ հոդվածի 4-րդ մասի հատկանիշներով, այն է՝ մարտական, հատուկ կամ տրանսպորտային մեքենա վարելու կամ շահագործելու կանոն խախտելը, որն անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու առողջությանը միջին ծանրության վնասի պատճառում կամ խոշոր չափերի գույքային վնաս կամ անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ անզգուշությամբ առաջացրել է առանձնապես խոշոր չափերի գույքային վնաս կամ սույն արարքը, որն անզգուշությամբ առաջացրել է երկու կամ ավելի անձանց մահ:
- **1-ը՝** ՀՀ քրեական օրենսգրքի 162-րդ հոդվածի 1-ին մասի հատկանիշներով, այն է՝ սպառնալիքի, դաժան վերաբերմունքի կամ արժանապատվությունը նվաստացնելու եղանակով անձին անզգուշությամբ ինքնասպանության կամ ինքնասպանության փորձի հասցնելը:
- **1-ը՝** ՀՀ քրեական օրենսգրքի 412-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետի հատկանիշներով, այն է՝ «իրացնելու նպատակով մարդու կյանքի կամ առողջության անվտանգության պահանջներին չհամապատասխանող հումք կամ ապրանք պատրաստելը, պահելը, փոխադրելը, առաքելը, ձեռք բերելը կամ դրանք իրացնելը կամ այդպիսի աշխատանք կատարելը կամ ծառայություն մատուցելը, որն անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու մահ»:

- 1-ը՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 538-րդ հոդվածի 3-րդ մասի հատկանիշներով, այն է՝ մարտական, հատուկ կամ տրանսպորտային մեքենա վարելու կամ շահագործելու կանոն խախտելը, որն անգգուշությամբ առաջացրել է մարդու առողջությանը միջին ծանրության վնասի պատճառում կամ խոշոր չափերի գույքային վնաս կամ անգգուշությամբ առաջացրել է մարդու առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ անգգուշությամբ առաջացրել է առանձնապես խոշոր չափերի գույքային վնաս կամ սույն արարքը, որն անգգուշությամբ առաջացրել է մարդու մահ:

Նշված 20 միջադեպերի արդյունքում մահացած 26 զինծառայողներից 25-ի մահվան փաստով հարուցված քրեական վարույթն ընթացքի մեջ է, 1 առողջական խնդրի հետևանքով մահացության դեպքով նախաձեռնված քրեական վարույթը կարճվել է ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 13-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի՝ հանցանքի բացակայության հիմքով:

- ❖ **1 դեպքով** (առողջական խնդրի հետևանքով և «զինվորական ծառայության հետ չկապված» դասակարգված) քրեական վարույթ նախաձեռնելու մասին որոշում չի կայացվել:

Հավելված 1-ում ներկայացվում է 2024 թ-ի առաջին կիսամյակում զինված ուժերում մահացության դեպքերի ամփոփ տեղեկատվությունը.

Հավելված 1. 2024 թվականի առաջին կիսամյակում զինված ուժերում մահացության դեպքերի վերաբերյալ ամփոփ տեղեկատվություն

Հ/Հ	Անուն ազգանուն	Դեպքի տարեթիվը	Դեպքի տարածաշրջան	Տեղեկատվության տարածման առաջնային աղբյուրը	Քրեական գործ հարուցող/ նյութեր նախապատրաստող մարմինը	ՀՀ քրեական օրենսգրքի որ հոդվածով	Քրեական գործի պաշտոնական որակումը	Դեպքի պատճառը	Որ փուլում է գտնվում գործը
1.	Կարեն Կարապետյան	09.01.2024	Գեղարքունիք	ՀՀ ՊՆ	հայտնի չէ	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 1-ին մասի հատկանիշներ	Սպանությունը՝ ապօրինաբար մեկ ուրիշին կյանքից զրկելը	սպանություն	Քրեական վարույթ
2.	Միքայել Դանիելյան	09.01.2024	Գեղարքունիք	ՀՀ ՊՆ	հայտնի չէ	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 522-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ կետ	Զորամասում կամ զինվորական ծառայություն կրելու այլ վայրում զինծառայողին սպառնալիքի, դաժան վերաբերմունքի կամ անձնական պատիվն ու արժանապատվությունը նվաստացնելու միջոցով անզգուշությամբ ինքնասպանության կամ ինքնասպանության փորձի հասցնելը մեկ այլ զինծառայողի կողմից մարտական հերթապահություն կամ մարտական ծառայություն կրելու ընթացքում	ինքնասպանություն	Քրեական վարույթ
3.	Նարեկ Գրիգորյան	11.01.2024	Գեղարքունիք	Դատախազություն	հայտնի չէ	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 342-րդ 2-րդ մասի հատկանիշներ	Ավտոմեքենա կամ մեխանիկական այլ տրանսպորտային միջոց վարող անձի կողմից ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովմանն ուղղված պահանջ կամ ճանապարհային երթևեկության կամ տրանսպորտային միջոցների շահագործման անվտանգությունն ապահովող կանոն խախտելը, որը մարդու առողջությանն անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու մահ	ավտովթար	Քրեական վարույթ
4.	Բենիամին Մանուչարյան	13.01.2024	Սյունիք	ՀՀ ՊՆ	ՀՀ ՔԿ ԶՔԳՎ 3-րդ կայազորային քննչական բաժին	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 550-րդ հոդվածի 3-րդ մասի հատկանիշներ	Հրամանատարի (պետի) կամ պաշտոնատար անձի կողմից իր ծառայողական պարտականությունների կատարման նկատմամբ	պաշտոնեական անփութություն/ձևահոսք	Քրեական վարույթ

							անբարեխիղճ կամ անփույթ վերաբերմունքի հետևանքով դրանք չկատարելը կամ ոչ պատշաճ կատարելը, որն անզգուշությամբ էական վնաս է պատճառել անձի կամ կազմակերպության իրավունքներին, ազատություններին կամ օրինական շահերին կամ հասարակության կամ պետության օրինական շահերին, որը կատարվել է ռազմական դրության, պատերազմի ժամանակ կամ մարտի պարագաներում, կամ որն անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու մահ:		
5.	Արթուր Գրիգորյան	06.02.2024	Սյունիք	ՀՀ ՊՆ	ՀՀ ՔԿ ՋՔԳ-վ 3-րդ կայազորային քննչական բաժին	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 1-ին մասի հատկանիշներ	Սպանությունը՝ ապօրինաբար մեկ ուրիշին կյանքից զրկելը	հրդեհ	Քրեական վարույթ
6.	Գոռ Ասատրյան	12.02.2024	Հայտնի չէ	ԶԼՄ	ՀՀ ՔԿ ՋՔԳ-վ 9-րդ կայազորային քննչական բաժին	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 1-ին մասի հատկանիշներ	Սպանությունը՝ ապօրինաբար մեկ ուրիշին կյանքից զրկելը	սպանություն	Քրեական վարույթ
7.	Էդուարդ Հարությունյան	13.02.2024	Սյունիք	ՀՀ ՊՆ	ՀՀ ՔԿ ՋՔԳ-վ 9-րդ կայազորային քննչական բաժին	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին, 8-րդ և 15-րդ կետեր	Սպանությունը՝ անձի կամ նրա մերձավոր ազգականի կամ մերձավորի՝ կապված այդ անձի կողմից իր պետական, քաղաքական, ծառայողական, մասնագիտական կամ հասարակական գործունեության կամ պարտքի կատարման հետ, մի խումբ անձանց կողմից ռասայական, ազգային, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումով, կրոնով, քաղաքական կամ այլ հայացքներով կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներով պայմանավորված ատելության, անհանդուրժողականության կամ թշնամանքի շարժառիթով	հրադադարի խախտում	Քրեական վարույթ
8.	Հրաչյա Հովհաննիսյան	13.02.2024	Սյունիք	ՀՀ ՊՆ	ՀՀ ՔԿ ՋՔԳ-վ 9-րդ	ՀՀ քրեական	Սպանությունը՝ անձի կամ նրա	հրադադարի խախտում	Քրեական

					կայագորային քննչական բաժին	օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին, 8-րդ և 15-րդ կետեր	մերձավոր ազգականի կամ մերձավորի՝ կապված այդ անձի կողմից իր պետական, քաղաքական, ծառայողական, մասնագիտական կամ հասարակական գործունեության կամ պարտքի կատարման հետ, մի խումբ անձանց կողմից ռասայական, ազգային, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումով, կրոնով, քաղաքական կամ այլ հայացքներով կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներով պայմանավորված ատելության, անհանդուրժողականության կամ թշնամանքի շարժառիթով		վարույթ
9.	Գագիկ Մանուկյան	13.02.2024	Սյունիք	ՀՀ ՊՆ	ՀՀ ՔԿ ՉՔԳՎ 9-րդ կայագորային քննչական բաժին	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին, 8-րդ և 15-րդ կետեր	Մպանությունը՝ անձի կամ նրա մերձավոր ազգականի կամ մերձավորի՝ կապված այդ անձի կողմից իր պետական, քաղաքական, ծառայողական, մասնագիտական կամ հասարակական գործունեության կամ պարտքի կատարման հետ, մի խումբ անձանց կողմից ռասայական, ազգային, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումով, կրոնով, քաղաքական կամ այլ հայացքներով կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներով պայմանավորված ատելության, անհանդուրժողականության կամ թշնամանքի շարժառիթով	հրադադարի խախտում	Քրեական վարույթ
10.	Արսեն Համբարձումյան	13.02.2024	Սյունիք	ՀՀ ՊՆ	ՀՀ ՔԿ ՉՔԳՎ 9-րդ կայագորային քննչական բաժին	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին, 8-րդ և 15-րդ կետեր	Մպանությունը՝ անձի կամ նրա մերձավոր ազգականի կամ մերձավորի՝ կապված այդ անձի կողմից իր պետական, քաղաքական, ծառայողական, մասնագիտական կամ հասարակական գործունեության կամ պարտքի կատարման հետ, մի խումբ անձանց կողմից	հրադադարի խախտում	Քրեական վարույթ

							ռասայական, ազգային, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումով, կրոնով, քաղաքական կամ այլ հայացքներով կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներով պայմանավորված ատելության, անհանդուրժողականության կամ թշնամանքի շարժանքով		
11.	Ավագ Զարարյան	24.02.2024	Հայտնի չէ	ՀՀ ՊՆ	ՀՀ ՔԿ ՋՔԳՎ 6-րդ կայագորային քննչական բաժին	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 1-ին մասի հատկանիշներ	Սպանությունը՝ ապօրինաբար մեկ ուրիշին կյանքից զրկելը	սպանություն/ ծառայակց	Քրեական վարույթ
12.	Ռուբեն Համբարձումյան	04.04.2024	Հայտնի չէ	Դատախազություն	ՀՀ ՔԿ ՋՔԳՎ 4-րդ կայագորային քննչական բաժին	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 1-ին մասի հատկանիշներ, կարճվել է ՀՀ քրեական դատավարության 13-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի հատկանիշներով:	Սպանությունը՝ ապօրինաբար մեկ ուրիշին կյանքից զրկելը	առողջական	ՀՀ քրեական դատավարության 13-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի հատկանիշներով:
13.	Արկաղի Ասիլյան	10.04.2024	Հայտնի չէ	Դատախազություն	հայտնի չէ	քրեական վարույթ չի նախաձեռնվել		Առողջական	քրեական վարույթ չի նախաձեռնվել
14.	Արեգ Քերոբյան	12.04.2024	Սյունիք	ՀՀ ՊՆ	ՀՀ ՔԿ ՋՔԳՎ 9-րդ կայագորային քննչական բաժին		Մարտական, հատուկ կամ տրանսպորտային մեքենա վարելու կամ շահագործելու կանոն խախտելը, որն անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու առողջությանը միջին ծանրության վնասի պատճառում կամ խոշոր չափերի գույքային վնաս որն անզգուշությամբ առաջացրել է երկու կամ ավելի անձանց մահ	ավտովթար/ՊՆ	Քրեական վարույթ
15.	Սլավիկ Վարդանյան	12.04.2024	Սյունիք	ՀՀ ՊՆ	ՀՀ ՔԿ ՋՔԳՎ 9-րդ կայագորային քննչական բաժին	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 538-րդ հոդվածի 4-րդ մաս	Մարտական, հատուկ կամ տրանսպորտային մեքենա վարելու կամ շահագործելու	ավտովթար/ՊՆ	Քրեական վարույթ

							կանոն խախտելը, որն անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու առողջությանը միջին ծանրության վնասի պատճառում կամ խոշոր չափերի գույքային վնաս որն անզգուշությամբ առաջացրել է երկու կամ ավելի անձանց մահ		
16.	Դավիթ Հակոբյան	12.04.2024	Սյունիք	ՀՀ ՊՆ	ՀՀ ՔԿ ՁՔԳՎ 9-րդ կայազորային քննչական բաժին+R17	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 538-րդ հոդվածի 4-րդ մաս	Մարտական, հատուկ կամ տրանսպորտային մեքենա վարելու կամ շահագործելու կանոն խախտելը, որն անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու առողջությանը միջին ծանրության վնասի պատճառում կամ խոշոր չափերի գույքային վնաս որն անզգուշությամբ առաջացրել է երկու կամ ավելի անձանց մահ	ավտովթար/ՊՆ	Քրեական վարույթ
17.	Ժոզեֆ Ազոլյան	12.04.2024	Սյունիք	ՀՀ ՊՆ	ՀՀ ՔԿ ՁՔԳՎ 9-րդ կայազորային քննչական բաժին	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 538-րդ հոդվածի 4-րդ մաս	Մարտական, հատուկ կամ տրանսպորտային մեքենա վարելու կամ շահագործելու կանոն խախտելը, որն անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու առողջությանը միջին ծանրության վնասի պատճառում կամ խոշոր չափերի գույքային վնաս որն անզգուշությամբ առաջացրել է երկու կամ ավելի անձանց մահ	ավտովթար/ՊՆ	Քրեական վարույթ
18.	Դավիթ Եղոյան	13.04.2024	Հայտնի չէ	Դատախազություն	ՀՀ ՔԿ ՁՔԳՎ 9-րդ կայազորային քննչական բաժին	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 1-ին մասի հատկանիշներ	Մպանությունը՝ ապօրինաբար մեկ ուրիշին կյանքից զրկելը	առողջական	Քրեական վարույթ
19.	Անդրեասով Յուրի	14.04.2024	Հայտնի չէ	Դատախազություն	ՀՀ ՔԿ ՁՔԳՎ 9-րդ կայազորային քննչական բաժին	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 342-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հատկանիշներ	Ավտոմեքենա կամ մեխանիկական այլ տրանսպորտային միջոց վարող անձի կողմից ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովմանն ուղղված պահանջ կամ ճանապարհային երթևեկության կամ տրանսպորտային միջոցների շահագործման անվտանգությունն	ավտովթար	Քրեական վարույթ

							ապահովող կանոն խախտելը, որը մարդու առողջությանն անգգուշությամբ առաջացրել է մարդու մահ		
20.	Բելլա Ջաքարյան	15.04.2024	Հայտնի չէ	Դատախազություն	հայտնի չէ	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 162-րդ հոդվածի 1-ին մասի հատկանիշներ	Սպառնալիքի, դաժան վերաբերմունքի կամ արժանապատվությունը նվաստացնելու եղանակով անձին անգգուշությամբ ինքնասպանության կամ ինքնասպանության փորձի հասցնելը	ինքնասպանություն	Քրեական վարույթ
21.	Արամայիս Ղազարյան	19.04.2024	Հայտնի չէ	Դատախազություն	ՀՀ ՔԿ Լոռու մարզային քննչական վարչություն	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 412-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետի հատկանիշներ	Իրացնելու նպատակով մարդու կյանքի կամ առողջության անվտանգության պահանջներին չհամապատասխանող հումք կամ ապրանք պատրաստելը, պահելը, փոխադրելը, առաքելը, ձեռք բերելը կամ դրանք իրացնելը կամ այդպիսի աշխատանք կատարելը կամ ծառայություն մատուցելը, էթե այդ արարքն անգգուշությամբ առաջացրել է մարդու մահ, առողջությանը ծանր վնասի պատճառում կամ այլ ծանր հետևանք	դժբախտ պատահար	Քրեական վարույթ
22.	Արտակ Ավայան	07.05.2024	Հայտնի չէ	ՀՀ ՊՆ	ՀՀ ՔԿ ՋՔԳՎ 6-րդ կայազորային քննչական բաժին	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 522-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ կետ	Ձորամատում կամ զինվորական ծառայություն կրելու այլ վայրում զինծառայողին սպառնալիքի, դաժան վերաբերմունքի կամ անձնական պատիվն ու արժանապատվությունը նվաստացնելու միջոցով անգգուշությամբ ինքնասպանության կամ ինքնասպանության փորձի հասցնելը մեկ այլ զինծառայողի կողմից մարտական հերթապահություն կամ մարտական ծառայություն կրելու ընթացքում	ինքնասպանություն	Քրեական վարույթ
23.	Արարատ Արոյան	26.05.2024	Հայտնի չէ	ՀՀ ՊՆ	հայտնի չէ	ՀՀ քրեական օրենսգրքի 538-րդ հոդվածի 3-րդ մաս	Մարտական հատուկ կամ տրանսպորտային մեքենա վարելու կամ շահագործելու	ավտովթար	Քրեական վարույթ

							կանոն խախտելը, որը անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու առողջությանը միջին ծանրության վնասի պատճառում կամ խոշոր չափերի գույքային վնաս, որն անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու մահ		
24.	Արմեն Գասպարյան	14.06.2024	Հայտնի չէ	ՀՀ ՊՆ	ՀՀ ՔԿ ՋՔԳՎ 3-րդ կայագրային քննչական բաժին	155-րդ հոդվածի 1-ին մասի հատկանիշներ	Սպանությունը՝ ապօրինաբար մեկ ուրիշին կյանքից զրկելը	ինքնասպանություն	Քրեական վարույթ
25.	Իշխան Նադարյան	19.06.2024	Գեղարքունիք	Դատախազություն	ՀՀ ՔԿ ՋՔԳՎ 5-րդ կայագրային քննչական բաժին	ՀՀ քեական օրենսգրքի 342-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հատկանիշներ	Ավտոմեքենա կամ մեխանիկական այլ տրանսպորտային միջոց վարող անձի կողմից ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովմանն ուղղված պահանջ կամ ճանապարհային երթևեկության կամ տրանսպորտային միջոցների շահագործման անվտանգությունն ապահովող կանոն խախտելը, որը մարդու առողջությանն անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու մահ	ավտովթար	Քրեական վարույթ
26.	Դավիթ Ներսիսյան	24.06.2024	Հայտնի չէ	Դատախազություն	ՀՀ ՔԿ ՋՔԳՎ 9-րդ կայագրային քննչական բաժին	155-րդ հոդվածի 1-ին մասի հատկանիշներ	Սպանությունը՝ ապօրինաբար մեկ ուրիշին կյանքից զրկելը	առողջական	Քրեական վարույթ
27.	Հայկ Հարությունյան	29.06.2024	Հայտնի չէ	Դատախազություն	հայտնի չէ	ՀՀ քեական օրենսգրքի 342-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հատկանիշներ	Ավտոմեքենա կամ մեխանիկական այլ տրանսպորտային միջոց վարող անձի կողմից ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովմանն ուղղված պահանջ կամ ճանապարհային երթևեկության կամ տրանսպորտային միջոցների շահագործման անվտանգությունն ապահովող կանոն խախտելը, որը մարդու առողջությանն անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու մահ	ավտովթար	Քրեական վարույթ

Հավելված 2

2024 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿՈՒՄ ՀՀ ՁԻՆՎԱԾ ՈՒԺԵՐՈՒՄ ՁԻՆԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐԻ ՄԱՀԱՅՈՒԹՅԱՆ ԴԵՊՔԵՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ա. Հրադադարի ռեժիմի խախտում

1. Էդուարդ Հարությունյան
2. Հրաչյա Հովհաննիսյան
3. Գագիկ Մանուկյան
4. Արսեն Համբարձումյան

2024 թ. փետրվարի 13-ին Ներքին Հանդի հատվածում տեղակայված հայկական դիրքերի ուղղությամբ Ադրբեջանի ՋՈւ-ի կրակոցների հետևանքով զոհվել են մարտական հերթապահություն իրականացնող ԵԿՄ անդամներ՝ **Էդուարդ Հարությունյանը** (ծնվ. 1974թ.), **Հրաչյա Հովհաննիսյանը** (ծնվ. 1957թ.), **Գագիկ Մանուկյանը** (ծնվ. 1982թ.), **Արսեն Համբարձումյանը** (ծնվ. 1979թ.):

Դեպքի առթիվ նախաձեռնվել է քրեական վարույթ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին, 8-րդ և 15-րդ կետերով՝ սպանությունը՝ անձի կամ նրա մերձավոր ազգականի կամ մերձավորի՝ կապված այդ անձի կողմից իր պետական, քաղաքական, ծառայողական, մասնագիտական կամ հասարակական գործունեության կամ պարտքի կատարման հետ, մի խումբ անձանց կողմից ռասայական, ազգային, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումով, կրոնով, քաղաքական կամ այլ հայացքներով կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներով պայմանավորված ատելության, անհանդուրժողականության կամ թշնամանքի շարժառիթով: Նախաքննությունը շարունակվում է:

Բ. Ինքնասպանություն

Զինվորական ծառայության հետ կապված

1. Արմեն Գասպարյան

2024 թ. հունիսի 14-ին՝ ՀՀ ՊՆ ՌՌ Սիսիանի բաժնից հաղորդում է ստացվել այն մասին, որ նույն օրը՝ ժամը 08:20-ի սահմաններում, ՀՀ ՊՆ N զորամասի պահպանության շրջանի մարտական դիրքում հայտնաբերվել է պայմանագրային զինձառայող Արմեն Գուրգենի Գասպարյանի դին՝ գլխի շրջանում հրազենային գնդակային վիրավորումով: Ըստ ՀՀ քննչական կոմիտեի՝ դեպքի առթիվ ՀՀ քննչական կոմիտեի զինվորական քննչական գլխավոր վարչության երրորդ կայազորային քննչական բաժնում ՀՀ քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 1-ին մասի հատկանիշներով նախաձեռնված քրեական վարույթի շրջանակներում ձեռնարկվել են քննչական և վարույթային անհետաձգելի գործողություններ, այդ թվում՝ դեպքի վայրի և դիակի զննություն: Քրեական վարույթով էական հանգամանքներ պարզելու նպատակով նշանակվել են մի շարք փորձաքննություններ: Կատարվում է նախաքննություն: Ձեռնարկվում են անհրաժեշտ միջոցառումներ դեպքի հանգամանքները ամբողջությամբ պարզելու ուղղությամբ:

2.Արտակ Ավայան

2024թ. մայիսի 7-ին՝ ժամը 14:00-ի սահմաններում, ՀՀ ՊՆ N զորամասի պահպանության տեղամասի մարտական դիրքի գետնատնակում հայտնաբերվել էր նույն զորամասի պայմանագրային զինձառայող Արտակ Սերյոժայի Ավայանի դին՝ կզակի շրջանում հրազենային մահացու վիրավորումով:

Դեպքի առթիվ ՀՀ քննչական կոմիտեի զինվորական քննչական գլխավոր վարչության վեցերորդ կայազորային քննչական բաժնում ՀՀ քրեական օրենսգրքի 522-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ կետով նախաձեռնվել է քրեական վարույթ, որի նախաքննության կատարումը հանձնարարվել է քննչական խմբին: Դիակի արտաքին զննությամբ բռնության հետքեր չեն հայտնաբերվել: 39-ամյա պայմանագրային զինձառայող Արտակ Ավայանի մահը քննվում է որպես ինքնասպանություն:

3.Միքայել Դանիելյան

2024 թ. հունվարի 9-ին ժամը 11-ի սահմաններում ՊՆ N գործառնասի կրակային դիրքում հայտնաբերվել է նշված գործառնասի ավագ լեյտենանտ Միքայել Դանիելյանի դին՝ հրազենային վիրավորումով:

Դեպքի առթիվ ՀՀ ՔԿ ՋՔԳՎ հինգերորդ կայագորային քննչական բաժնում նախաձեռնվել է քրեական վարույթ քրեական օրենսգրքի 522-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ կետով՝ մարտական հերթապահություն կամ մարտական ծառայություն կրելու ընթացքում զինծառայողին անզգուշությամբ ինքնասպանության հասցնելու հատկանիշներով:

Ինքնասպանություն

Զինվորական ծառայության հետ չկապված

4. Բելլա Չաքարյան

Ավագ ենթասպա Բելլա Չաքարյանի ինքնասպանության դեպքի մասին պաշտոնական տեղեկություն չի տարածվել: Դեպքի մասին Կազմակերպությանը հայտնի է դարձել ՀՀ գլխավոր դատախազության կողմից տրամադրված տեղեկությունների միջոցով: Ըստ ՀՀ դատախազության տեղեկության՝ 2024 թվականի ապրիլի 15-ին, ժամը 7:30-ի սահմաններում ավագ ենթասպայի կախված դին իրենց տան խորդանոցում գտել է մայրը:

Դեպքի առթիվ ՀՀ ՔԿ Սյունիքի մարզային քննչական վարչության Սիսիանի քննչական բաժնում ՀՀ քրեական օրենսգրքի 162-որդ հոդվածի 1-ին մասի հատկանիշներով (սպառնալիքի, դաժան վերաբերմունքի կամ արժանապատվությունը նվաստացնելու եղանակով անձին անզգուշությամբ ինքնասպանության կամ ինքնասպանության փորձի հասցնելը) նախաձեռնվել է քրեական վարույթ:

Գ. Սպանություն

Զինվորական ծառայության հետ կապված

Դիտավորյալ սպանություն

1. Ավագ Չաքարյան

2024 թ. փետրվարի 24-ին ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը տարածեց հաղորդագրություն այն մասին, որ նույն օրը ժամը 17:55-ի սահմաններում մահացել է ՊՆ N զորամասի զինծառայող Ավագ Դանիելի Զաքարյանը:

ՊՆ ՌՌ Բերդի բաժնի կողմից նախաձեռնված քրեական վարույթի շրջանակներում իրականացված անհետաձգելի վարույթային և ապացուցողական գործողությունների արդյունքում փաստական տվյալներ են ստացվել այն մասին, որ ժամը 17:55-ի սահմաններում ՀՀ հյուսիսարևելյան սահմանագծին տեղակայված մարտական դիրքում՝ խրամուղում, անձնական հարցերի շուրջ վիճաբանություն և քաշքշոց է տեղի ունեցել մարտական հերթապահության մեջ ընդգրկված զինծառայող, շարքային Ս.Պ.-ի և շարքային Ա. Զաքարյանի միջև, որի ընթացքում Ս.Պ.-ն լիցքավորել է իրեն ամրակցված ԿԶԳ տեսակի գնդացիրը և, թիրախավորելով Ա. Զաքարյանին, մենահատ կրակոց է արձակել վերջինիս ուղղությամբ՝ նրան պատճառելով հրազենային միջանցիկ վիրավորում: Ստացած հրազենային վիրավորումից զինհոսպիտալ տեղափոխելու ճանապարհին, ժամը 18:05-ից-18:10-ի սահմաններում, Ա. Զաքարյանը մահացել է:

Զինծառայող Ս. Պ.-ին մեղադրանք է ներկայացվել Քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 1-ին մասով:

2. Գոռ Ասատրյան

2024թ. փետրվարի 12-ին ՀՀ քննչական կոմիտե ահագանգ է ստացվել այն մասին, որ Ներքին Հանդում ծառայության մեջ ներգրավված երկրապահ կամավորական՝ 1984թ. ծնված Գոռ Ռազմիկի Ասատրյանը առավոտյան քնից չի արթնացել և, ըստ նախնական տվյալների՝ հանկարծամահ է եղել: Դեպքի առթիվ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 1-ին մասով (*սպանություն*) նախաձեռնվեց քրեական վարույթ, որի նախաքննության իրականացումը հանձնարարվել է քննչական խմբին: Ավելի ուշ հայտնի դարձավ, որ ԵԿՄ անդամը ոչ թե հանկարծամահ է եղել, այլ նրան սպանել են: Տ.Կ.-ի և Գ. Ասատրյանի միջև ծագած վիճաբանությունից հետո, փետրվարի 12-ի գիշերը՝ 00.05-ի սահմաններում, Տ.Կ.-ն ձեռքով ուժգին հարված է հասցրել մահճակալին պառկած Գ. Ասատրյանի պարանոցի շրջանին, ինչի հետևանքով վերջինս ստացել է կյանքի հետ անհամատեղելի վնասվածքներ և

մահացել է»,- նշել է Աբրահամյանը՝ տեղեկացնելով, որ ձեռք բերված բավարար փաստերի հիման վրա Տ.Գ.-ին մեղադրանք է ներկայացվել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 1-ին մասով:

3. Կարեն Կարապետյան

2024 թ. հունվարի 9-ին՝ ժամը 06:20-ի սահմաններում, ՊՆ N զորամասի պահպանության տեղամասի N մարտական դիրքում հայտնաբերվել է սպա զինճառայող Կարեն Արայիկի Կարապետյանի դին՝ հրազենային վնասվածքով: Ըստ Քննչական կոմիտեի՝ զինճառայողը մահացու հրազենային վիրավորումը ստացել է, նախնական տվյալներով, մարտական հերթապահության մեջ գտնվող ժամկետային զինճառայողի կողմից՝ ինքնաձիգից արձակված կրակահերթից: Սպանության հոդվածով նախաձեռնվել է քրեական վարույթ, ժամկետային զինճառայողը ձերբակալվել է:

Նշենք, որ նույն օրվա երեկոյան ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը հայտնեց մեկ այլ զինճառայողի՝ ավագ լեյտենանտ Միքայել Դանիելյանի մահվան մասին, ով ծառայում էր նույն զորամիավորման մեկ այլ զորամասում: Սպանության երկու դեպքերն էլ տեղի են ունեցել նույն զորամիավորման տարբեր զորամասերում. Կարեն Կարապետյանը ծառայում էր Սոթքի զորամասում, իսկ Միքայել Դանիելյանը՝ Ախպրաձորի:

Դ. Առողջական

Զինվորական ծառայության հետ կապված

1. Ռուբեն Համբարձումյան

Սպա Ռուբեն Համբարձումյանը ինքնազգացողության վատացման պատճառով շտապօգնության մեքենայով տեղափոխվել է «Սբ Գրիգոր Լուսավորիչ» ԲԿ, որտեղ ապրիլի 4-ին արձանագրվել է վերջինիս կենսաբանական մահը: ՀՀ քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 1-ին մասի հատկանիշներով նախաձեռնվել է քրեական վարույթ, որը կարճվել է ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 13-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի հիմքով:

2. Դավիթ Եղոյան

ԵԿՄ անդամ Դավիթ Եղոյանին՝ ինքնազգացողությունը վատանալուց հետո ցուցաբերվել է առաջին բուժօգնություն, սակայն ապրիլի 13-ին արձանագրվել է վերջինիս կենսաբանական մահը: ՀՀ քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 1-ին մասի հատկանիշներով նախաձեռնվել է քրեական վարույթ: Նախաքննությունը շարունակվում է:

3. Դավիթ Ներսիսյան

2024թ. հունիսի 24-ին ՀՀ ՊՆ ՌՈ Սիսիանի բաժնից հաղորդում է ստացվել՝ նույն օրը՝ ժամը 10:00-ի սահմաններում, ՀՀ ՊՆ N գորամասի ժամկետային զինծառայող Դավիթ Վահանի Ներսիսյանի մահվան մասին: Ըստ հաղորդման՝ գորամասում՝ շարքում կանգնած ժամանակ, ժամկետային զինծառայողի մոտ ժամը 9:40-ի սահմաններում նկատվել է ինքնազգացողության հանկարծակի վատացում և գիտակցության կորուստ, որի կապակցությամբ շտապ կարգով տեղափոխվել է զինվորական հոսպիտալ, որտեղ, ժամը 10:00-ի սահմաններում, արձանագրվել է զինծառայողի կենսաբանական մահը: ՀՀ քննչական կոմիտեի զինվորական քննչական գլխավոր վարչության երրորդ կայազորային քննչական բաժնում նախաձեռնվել է քրեական վարույթ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 155-րդ հոդվածի 1-ին մասի հատկանիշներով:

Առողջական

Ծառայության հետ չկապված

1. Արկադի Ասիլյան

2024 թ. ապրիլի 10-ին պայմանագրային զինծառայող Արկադի Ասիլյանը «սուր կորոնար համախտանիշ» ախտորոշմամբ տեղափոխվել է Վանաձորի ԲԿ, որտեղ ապրիլի 10-ին գրանցվել է վերջինիս կենսաբանական մահը: ԸստՀՀ զինվորական կենտրոնական դատախազության կողմից Կազմակերպությանը տրամադարած տվյալների՝ դեպքի առթիվ քրեական վարույթ չի նախաձեռնվել:

Ե. Ավտովթարներ

Զինվորական ծառայության հետ կապված

1. Արեգ Քերոբյան
2. Սլավիկ Վարդանյան
3. Դավիթ Հակոբյան
4. Ժոզեֆ Ազոյան

2024թ. ապրիլի 12-ին ՀՀ ՊՆ հաշվեկշռում գտնվող «Ուրալ» մակնիշի ավտոմեքենայի վթարման հետևանքով մահացել է 4 ժամկետային զինծառայող, ևս 19 զինծառայող ստացել է տարբեր աստիճանների վնասվածքներ: ՀՀ քննչական կոմիտեի զինվորական քննչական գլխավոր վարչության 9-րդ կայազորային քննչական բաժնում քննվող քրեական վարույթի շրջանակներում, ՀՀ քրեական օրենսգրքի 538-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված հանցավոր արարքներ կատարելու համար, մեղադրանքներ էին ներկայացվել տրանսպորտային միջոցը վարող ժամկետային ծառայողին ու զորամասի համապատասխան երկու պաշտոնատար անձի: ՀՀ ՊՆ N զորամասի նշված պաշտոնատար անձինք խախտել են տրանսպորտային միջոց շահագործելու կանոնները՝ անտեսելով՝ ՀՀ զինված ուժերի ներքին ծառայության կանոնագրքի, ՀՀ զինված ուժերի ավտոմոբիլային ծառայության կանոնագրքի, «Ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովման մասին» ՀՀ օրենքի մի շարք դրույթներ: Ավելի ուշ ՀՀ քննչական կոմիտեն հայտարարեց¹⁷, որ մեղադրանք է ներկայացվել ևս 2 պաշտոնատար անձի: Նախաքննությամբ ձեռք բերված փաստական տվյալների հիման վրա, ՀՀ քրեական օրենսգրքի 538-րդ հոդվածի 4-րդ մասով, մեղադրանքներ են ներկայացվել նաև նույն զորամասի՝ տեխնիկական ապահովման, սպառազինության, ռազմական տեխնիկայի և զինամթերքի տեխնիկական վիճակի, դրանց ճիշտ շահագործման, նորոգման և էվակուացման, անձնակազմի տեխնիկական պատրաստության համար պատասխանատու, ինչպես նաև՝ հավաքակայանից դուրս եկող և վերադարձող մեքենաների տեխնիկական վիճակի նկատմամբ հսկողություն

¹⁷ <https://www.investigative.am/news/pn-oural-maknishi-avtomegenayi-4-zincarayoghi-mahvan-elgov-oghbergakan-vtari-veraberyal-varouytov-meghadranq-e-arajadrvel-zoramasi-evs-erkou-pashtonatar-andzi>

իրականացնելու պարտականություններով օժտված ևս երկու պաշտոնատար անձի: Նախաքննությունը շարունակվում է:

5. Արարատ Արոյան

2024 թվականի մայիսի 26-ին՝ ժամը 13:00-ին, ՀՀ ՊՆ N գորամասից հաղորդում է ստացվել, որ ժամը 11:00-ի սահմաններում, ՀՀ ՊՆ N գորամասի գորավարժարանում զինտեխնիկական վարման ընթացքում պատահական բախվել է կայանված «Ուրալ» մակնիշի ավտոմեքենայի թափքին, որի արդյունքում թափքում գտնվող նույն գորամասի զինճառայող Ա. Արոյանը նույն օրը՝ ժամը 11:30-ի սահմաններում, ճակատաքունքային հատվածում ստացած վնասվածքներով ընդունվել է կայագործի զինվորական հոսպիտալ, որտեղ ժամը 13:40-ին վերջինս մահացել է:

Դեպքի առթիվ ՀՀ քննչական կոմիտեի զինվորական քննչական գլխավոր վարչության հինգերորդ կայագործային քննչական բաժնում ՀՀ քրեական օրենսգրքի 538-րդ հոդվածի 3-րդ մասով (մարտական հատուկ կամ տրանսպորտային մեքենա վարելու կամ շահագործելու կանոն խախտելը, որը անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու առողջությանը միջին ծանրության վնասի պատճառում կամ խոշոր չափերի գույքային վնաս, որն անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու մահ) նախաձեռնվել է քրեական վարույթ, որի նախաքննության կատարումը հանձնարարվել է քննչական խմբին:

Ավտովթար

Զինվորական ճառայության հետ չկապված

6. Նարեկ Գրիգորյան

Հանգստի մեջ գտնվող սպա Նարեկ Գրիգորյանի մեքենան 2024 թվականի հունվարի 11-ին, ժամը 8:30-ի սահմաններում վթարված վիճակում հայտնաբերվել է Ծովագյուղ-Շորժա-Վարդենիս ավտոճանապարհի 58-րդ կմ-ում, մեքենայից քիչ հեռու հայտնաբերվել է Նարեկ Գրիգորյանի դին:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 342-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հատկանիշներով նախաձեռնվել է քրեական վարույթ, նախաքննությունը շարունակվում է:

7. Յուրի Անդրեասով

Գտնվելով արձակուրդի մեջ, պայմանագրային զինծառայող Յուրի Անդրեասովը իր կողմից վարած ավտոմեքենայով Կապան քաղաքի Սպանդարյան փողոցում դուրս է եկել երթևեկելի գոտուց ու ընկել Ողջի գետը: Պայմանագրայինի դին հայտնաբերվել է գետում, մեքենայից 1 մետր հեռավորության վրա: ՀՀ քրեական օրենսգրքի 342-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հատկանիշներով նախաձեռնվել է քրեական վարույթ, նախաքննությունը շարունակվում է:

8. Իշխան Նադարյան

Պայմանագրային Իշխան Նադարյանը գտնվելով հանգստի մեջ իր կողմից վարած մեքենայով հունիսի 19-ին, ժամը 16:00-ի սահմաններում Սևան-Մարտունի-Գետափ ավտոճանապարհի 38-րդ կիլոմետրում վազանց կատարելիս բախվել է հանդիպակաց գոտիով երթևեկող բեռնատարին, ինչի հետևանքով պայմանագրային զինծառայող Իշխան Նադարյանը տեղում մահացել է:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 342-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հատկանիշներով նախաձեռնվել է քրեական վարույթ, նախաքննությունը շարունակվում է:

9. Հայկ Հարությունյան

Պայմանագրային զինծառայող Հայկ Հարությունյանը և Գ. Գ.-ն 2024 թվականի հունիսի 29-ին, ժամը 23:30-ի սահմաններում «ԼԱԴԱ 21015» մակնիշի ավտոմեքենայով Երևան-Մեղրի ավտոճանապարհի 134-րդ կմ հատվածում բախվել է մեկ այլ քաղաքացու կողմից վարվող «Զիլ» մակնիշի ավտոմեքենային, ինչի հետևանքով, ինչի հետևանքով «ԼԱԴԱ»-ի ուղևոր Հայկ Հարությունյանը տեղում մահացել է:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 342-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հատկանիշներով նախաձեռնվել է քրեական վարույթ:

Ձ. Դժբախտ պատահար

Զինվորական ծառայության հետ կապված

1. Բենիամին Մանուչարյան

2024 թվականի հունվարի 13-ին եղանակային խիստ անբարենպաստ պայմաններում մարտական դիրքից մշտական տեղակայման վայր տեղափոխվելու ճանապարհին ձնահյուսի տակ հայտնաբերվել էր զինձառայող Բենիամին Մանուչարյանի դին, ով նույն օրը գորացրվելու էր: Կազմակերպության 2024 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ զինված ուժերում մահվան դեպքերի վերաբերյալ ՀՀ գլխավոր դատախազությանն ուղղված հարցմամբ պարզ դարձավ, որ դեպքը որակվել է որպես պաշտոնեական անփութություն:

Ավելի ուշ՝ հունվարի 17-ին ԱԺ-Կառավարություն հարցուպատասխանի ժամանակ ՀՀ պաշտպանության նախարար Սուրեն Պապիկյանը հայտնեց, որ ժամկետային զինձառայող Բենիամին Մանուչարյանի մահվան դեպքով պարտականությունները ոչ պատշաճ կատարած անձինք ձառայողական քննությունից հետո պատասխանատվության կենթարկվեն: Մինչև ժամանակ նախարարը նշեց, որ կա հիմնավոր վարկած, որ եղել է արտաքին ճնշում սպաների վրա: Ավելի ուշ Կազմակերպության 2024 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ զինված ուժերում մահվան դեպքերի վերաբերյալ ՀՀ գլխավոր դատախազությանն ուղղված հարցմամբ պարզ դարձավ, որ դեպքը որակվել է որպես պաշտոնեական անփութություն:

Նախաձեռնվել է քրեական վարույթ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 550-րդ հոդվածի 3-րդ մասի հատկանիշներով, այն է՝ հրամանատարի (պետի) կամ պաշտոնատար անձի կողմից իր ձառայողական պարտականությունների կատարման նկատմամբ անբարեխիղճ կամ անփութ վերաբերմունքի հետևանքով դրանք չկատարելը կամ ոչ պատշաճ կատարելը, որն անզգուշությամբ էական վնաս է պատճառել անձի կամ կազմակերպության իրավունքներին, ազատություններին կամ օրինական շահերին կամ հասարակության կամ պետության օրինական շահերին, որը կատարվել է ռազմական դրության, պատերազմի ժամանակ կամ մարտի պարագաներում, կամ որն անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու մահ:

Դժբախտ պատահար

Զինվորական ձառայության հետ չկապված

1. Արամայիս Ղազարյան

Ծառայության չներկայանալու կապակցությամբ իրականացված որոնողական աշխատանքների արդյունքում ապրիլի 19-ին իր վարձակալած բնակարանի լոգարանում հայտնաբերվել է մահացած վիճակում:

Նախաձեռնվել է քրեական վարույթ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 412-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետի հատկանիշներով, այն է՝ «իրացնելու նպատակով մարդու կյանքի կամ առողջության անվտանգության պահանջներին չհամապատասխանող հումք կամ ապրանք պատրաստելը, պահելը, փոխադրելը, առաքելը, ձեռք բերելը կամ դրանք իրացնելը կամ այդպիսի աշխատանք կատարելը կամ ծառայություն մատուցելը, որն անզգուշությամբ առաջացրել է մարդու մահ»:

Է. Հրդեհ

Զինվորական ծառայության հետ կապված

1.Արթուր Գրիգորյան

Փետրվարի 6-ին՝ ժամը 13:20-ի սահմաններում, ՊՆ N զորամասի պահպանության տեղամասի մարտական դիրքի կացարանին կից տեղադրված տնակում բռնկված հրդեհի հետևանքով մահացել է վարժական հավաքների կանչված պահեստագորային Արթուր Վարուժանի Գրիգորյանը: Դատախազության կողմից դեպքն այս պահին որակված է որպես սպանություն: Նախաձեռնված քրեական վարույթի նախաքննությունը շարունակվում է: